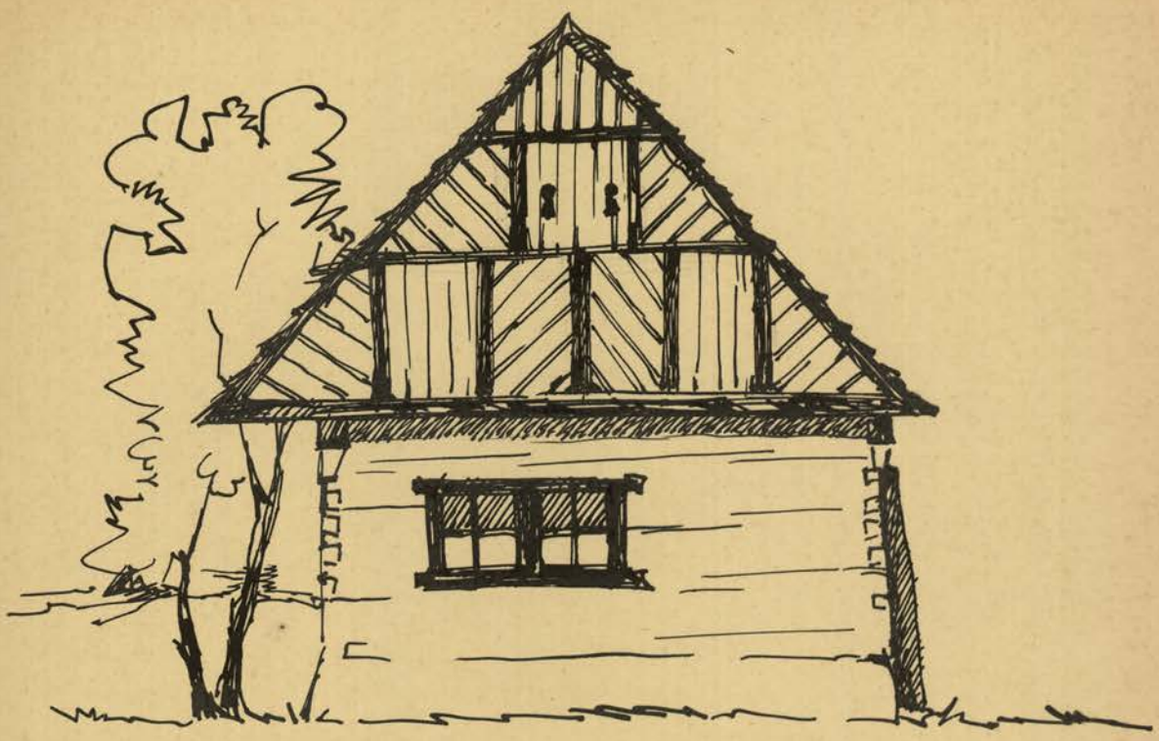
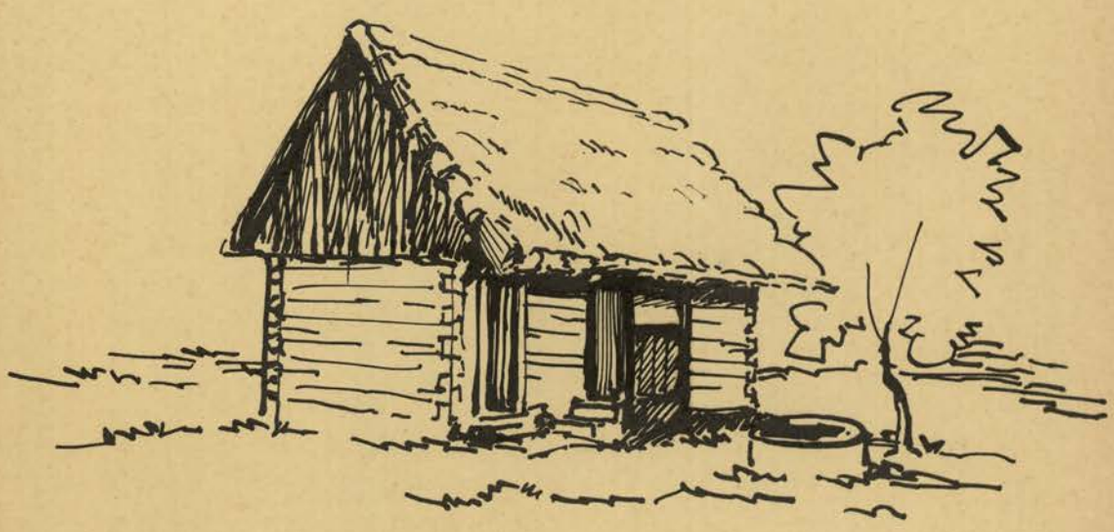

Roubená chalupa z r. 1785

Roubený špýchárek z 2. pol. 18. stol.

které skutečně přejímaly z baroka některé prvky, ovšem přetvořené rukou lidového umělce - řezníka, žijícího v 19. století. Dochovala se fotografie barokního výjezdu dnes již neexistujícího čtrnáctého gruntu - Kostelecných statku.

Postavení ženy v rodině mělo po staletí téměř neměnný řád. I když žena byla na rolnické usedlosti velmi platnou pracovní silou, byla neplnoprávně podřízena svému muži. Staré české právo tento vztah vyjádřilo formulací „Žena je věrným svého muže." Žena nesla na statku hlavní zátěž denního života. Pořádná hospodyně měla podle úsloví za jediný den upéci chléb, uvařit jídlo, vyprat prádlo, utlouci máslo a vybílit světnici. Lidová moudrost vystihuje tehdejší postavení ženy tvrdě, ale pravdivě:

„S holkama jako s buchtama -
dokud jsou čerstvý . . ."

„Děvče do 12 let češ, do 16 střež.
Po šestnácti děkuj tomu,
kdo vyvede děvče z domu."

„Ženy a plátno není radno kupovat
při svíci."

„Věrné srdce rozumu se táže,
než se v sňatek s někým sváže."

„Nevěsta bez peněz je jako liezký
obrázek. Líbí se, ale nesytí, ani
nešatí."

Názvy pracovních nástrojů a nářadí, kterými ženy vládly, jsou dnes již téměř v zapomenutí, například:

kolovrat - přístroj na spřádání lnu
trdlice - stojan na „trdlování" lnu
motovidlo - nástroj na navíjení a současně měření spředeného lněného vlákna
trdlo - paličká na tlučení máku
louč - dřevěná tříska, kterou se svítilo

Boj za osvobození ženy se datuje od počátku 19. století.

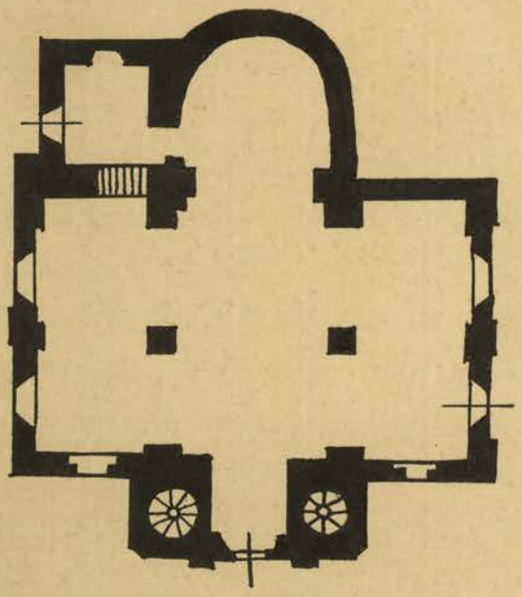
Kostel

je prokazatelně nejstarší stavbou v obci. Původně to byla románská rotunda, roku 1250 přestavěná na zděný jednolodní kostel v románském slohu. V průčelí stavby je hranolová věž, krytá nízkou cibulovitou stříškou, s velkými barokními okny v bocích. Její zdivo z vrstvené opuky je románské. V hořejším patře jsou patrny zbytky potrojných okének na všech čtyřech stranách, širokých 1,32 m a rozdělených dvěma sloupky. Tyto sloupky se snad zachovaly ve východní

zdi, kde je okno zazděno. Obložení oken je tesáno z pískovce. V místech, kde byla okénka, je zeď 0,72 m silná.

V létech 1727 - 1728 byl kostel přestavěn do nynější podoby. Projektantem přestavby byl pravděpodobně tvůrce vinořského zámku František Maxmilián Kaňka. Původní kostel rozšířil o dvě boční lodi, zvětšil apsidu, k jejíž severní straně přistavěl sakristii a celé stavbě dal uvnitř i zevně střízlivý barokní výraz. Zároveň přestavěl faru, která existovala už před rokem 1339 a celý komplex doplnil nevelkým špýcharem. Vznikla tak pozoruhodná architektonická skupina, uzavírající východní stranu vinořské návsi.

Stavba má následující půdorys :

Hlavní loď 10,8 m dlouhá a 6,7 m široká je klenuta křížovou cihlovou klenbou o dvou polích. Po obou stranách je rozšířena o užší, 4,65 m široké a nižší lodi, do nichž se otvírá dvěma půlkruhovými arkádami spočívajícími uprostřed na silném čtyřbokém pilíři. Také tyto postranní lodi jsou klenuty křížově, jako

loď hlavní. Klenba hlavní lodi se opírá o prostě přistěnné pilastry s pajonskými štukovými hlavicemi. Pilastříky v bočních lodích hlavice nemají. Triumfální oblouk je segmentový.

Apsidovitý presbytář 5,62 m dlouhý a 5,15 m široký byl vybudováu na místě staré románské apsidy patrně až v barokní době. Má valenou klenbu s lunetami nad okny.

Okna jsou vesměs obdélníková, plackým segmentem nahoře uzavřená.

Vnitřní zařízení kostela je převážně z 18. století. Starší je jenom gotický dřevěný krucifix z doby kolem poloviny 15. století, v roce 1972 restaurovaný. Hlavní oltář Povýšení sv. Kříže je barokní dílo. Obraz na oltáři vznikl v okruhu malíře Ignáce Raaba ve třetí čtvrtině 18. století. Oltář sv. Anny a oltář sv. Jana Nepomuckého, křtitelnice, pontifikální křeslo s dvojicí sedátek, zpovědnice, procesní kříž a dvě lucerny s žerděmi jsou vesměs práce z 18. století. Pozoruhodný je barokní krucifix z 18. století. Empirové sošky sv. Lukáše a sv. Marka 55,5 cm vysoké, jsou z bílého mramoru. Nad bočními brankami hlavního oltáře jsou umístěny řemeslně ze dřeva řezané sochy sv. Ludmily a sv. Václava Oltáře byly v r. 1948 nově pozlaceny. Hlavní lustr je dřevěný, zlacený, původně na svíčky. Pochází z knihovny místního zámku.

Staré dvoumanuálové varhany byly zhotoveny ve druhé polovině 18. století. Původní šlapací mechanismus byl přestavěn na pohon elektrickým proudem. Vinořský kostel byl znám dlouholetou tradicí chrámové hudby na vysoké úrovni. Řediteli kůru zde bývali místní učitelé. Posledním z nich byl řídící

učitel Theodor Kroutil. Po něm řídila kůr Anna Bucková. Chrámový sborový zpěv se zde provozoval až do roku 1960. Zpívané slavné mše byly o vánocích a velikonocích uváděny za doprovodu orchestru. Májové pobožnosti byly zpestřovány sólovou instrumentální hrou a zpěvem. V letech 1953 - 1960 zde několikrát účinkovali sólisté opery Národního divadla v Praze Marta Krásová a Eduard Haken. Často zde zpíval člen sboru Národního divadla Václav Kožušník. Každoročně se zde konaly slavnosti Božího těla s rozestavenými oltáři po návsi, mohutným průvodem a pěší pouti věřících do Staré Boleslavi za doprovodu dechové hudby.

Ve věži kostela jsou zavěšeny zvony. První je z druhé poloviny 18. století, druhý ulil původně r. 1559 pražský zvonař Brixí z Cyperku. Přelil jej pražský zvonař A. Diepolt. V roce 1933 věnovala kostelu Gertruda Bělohříbková zvon „Melanie" na paměť její dcery Melanie, zemřelé dne 20. 1. 1927.

V červenci 1918 byl rakouskými úřady z věže odebrán zvon „Sankt Wolfgangus", věnovaný kostelu hrabětem Wolfgangem Černínem (žil r. 1766 - 1813).

Zvon - umíráček má nápis „Ne nám, Pane, ne nám, ale jménu Tvému chvály dávám. Brixius Pragensis auxilio Divin fecit me 1558."

Svěcení zvonů dne 10. dubna 1954 se jako „kmotr" zúčastnil bylinkář Jan Mikolášek.

Do vnější severní stěny sakristie byl při barokní přestavbě kostela vsazen náhrobní kámen Alžběty, manželky Jana z Dubče, původně zakrývající hrob uvnitř kostela, s málo čitelným

nápisem: Anno d... genosa dna Elisabetti de Kraselow uxor dni Johnis de Dubecz b septima die ante... Ve znaku třmen, půl koně vztyčeného nad kolčí helmou se spuštěným hledím.

Na návsi před kostelem je pískovcové barokní sousoší sv. Jana Nepomuckého z roku 1755.

Kolem kostela býval od pradávna hřbitov. Roku 1805 byl zrušen. Zachovala se původní kostnice.

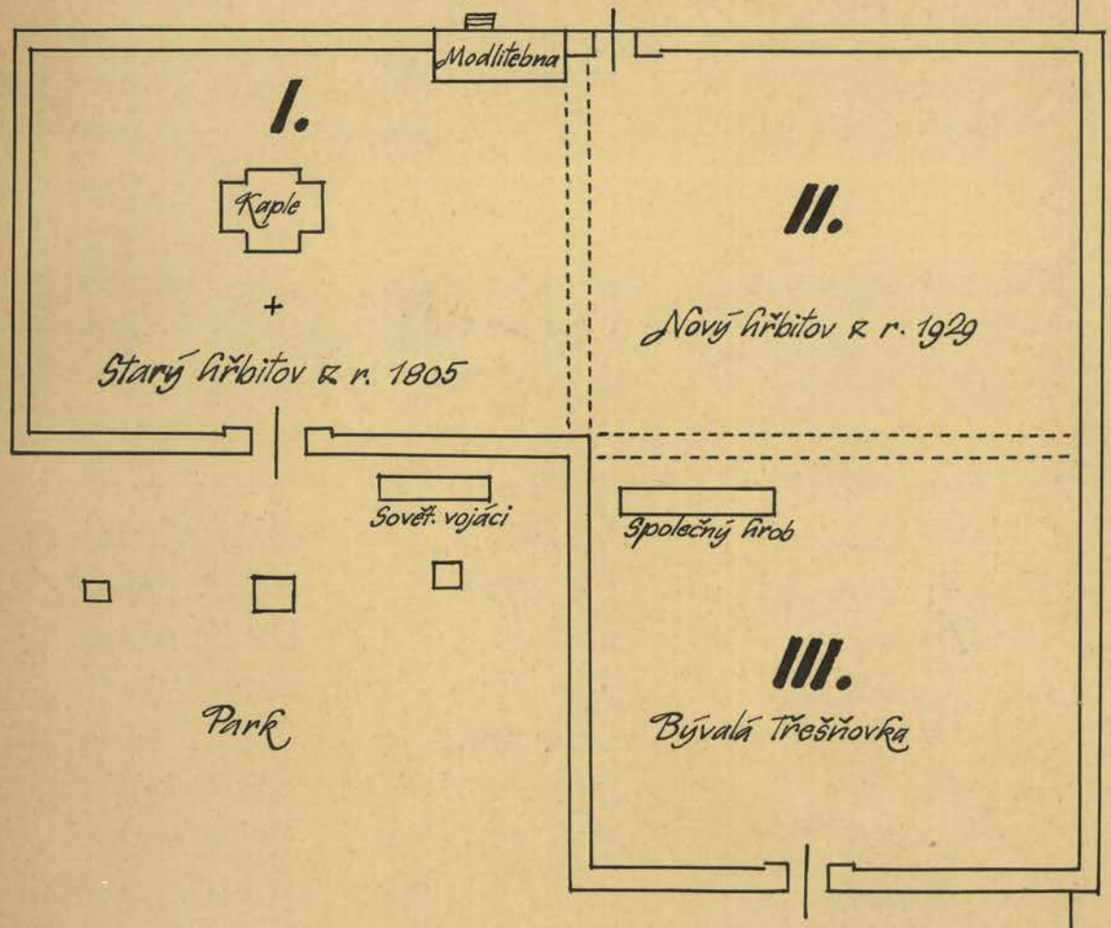
Prameny: Dr A. Podlaha a Zd. Šittler – Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Karlínském

Hřbitov

Roku 1805 byl za obcí na církevním pozemku založen hřbitov nový. V té době byla za hřbitovem jen pole. Během let byl dvakrát rozšiřován. Po prvé v roce 1929, kdy byla zbořena východní zeď a hřbitov rozšířen tímto směrem. Po leteckém útoku na obec dne 25. března 1945 byl v třešňovém sadu před hřbitovem vykopán společný hrob 44 neidentifikovaných, dočasně zde pohřbených obětí (včetně německých vojáků). To byl počátek druhého rozšíření hřbitova. V roce 1948 byla třešňovka zrušena, ohrazena zdí a

osazenými kovovými vraty, původní zeď zbořena a hřbitov rozšířen směrem ke státní silnici.

Situační náčrtek:

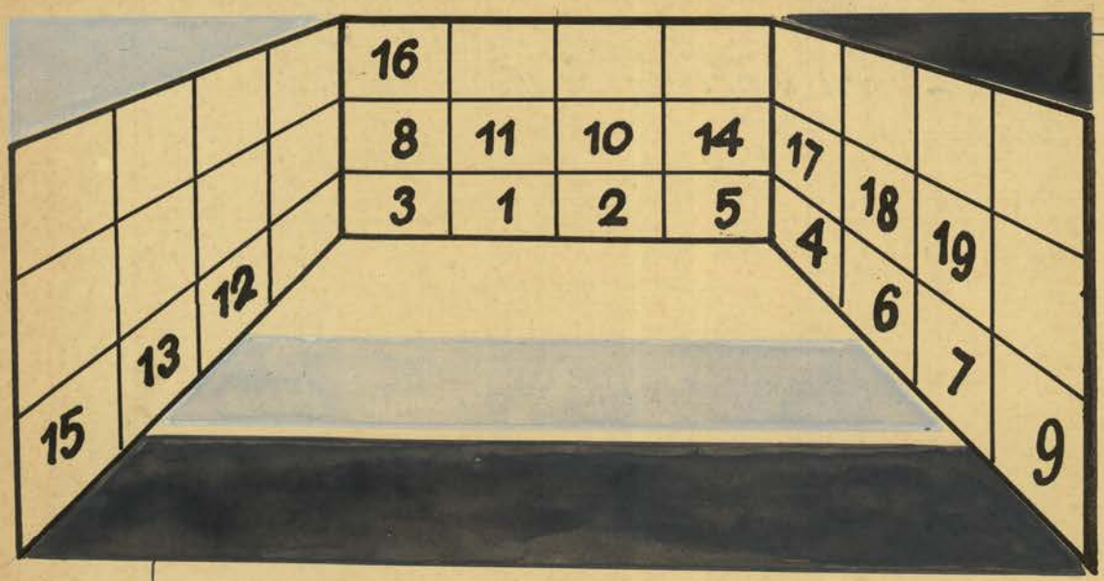

Obytná budova hrobníka s márnicí byla postavena r. 1891.

Dominantou hřbitova je hrobka hraběcího rodu Černínů pravděpodobně z doby založení hřbitova, snad z r. 1817. Je vybudována z červených neomítnutých cihel. Má pískovcový portál s erbem rodu Černínů a pískovcovou římsu. Vchod tvoří těžké kovové dveře.

Vnitřek hrobky je vyložen šedým mramorem.

Uprostřed stojí jednoduchý dřevěný oltář bez ozdob, s Kristem na kříži uprostřed.

Pohřební sarkofágy (sklípky) jsou rozmístěny po celé čelní i obou bočních stranách takto:

Jsou zde pohřbeni - z rodu Černínů :

1. Wolfgang	2. 2. 1776	–	21. 12. 1813
2. Antonjnka	17. 4. 1776	–	31. 3. 1840
3. Bedřich	6. 8. 1839	–	20. 2. 1842
4. Karolinka	15. 4. 1771	–	20. 12. 1842
5. Prokop	10. 9. 1843	–	27. 2. 1844
6. Maria	10. 3. 1775	–	15. 4. 1847
7. Karel	15. 9. 1763	–	3. 3. 1851
8. Oktavie	5. 12.	–	5. 12. 1857
9. Antonia	3. 1. 1841	–	6. 1. 1874
10. Rozina	1. 8. 1815	–	12. 2. 1874
11. Ottakar	2. 10. 1809	–	29. 6. 1886
12. Děpold	1. 5. 1836	–	6. 11. 1892
13. Bedřich	9. 5. 1877	–	23. 3. 1907
14. Eugen	1. 1. 1851	–	12. 5. 1907
15. Josef	21. 1. 1888	–	6. 11. 1907
16. Marie	9. 8. 1874	–	28. 7. 1918

Z rodiny Bělohříbků :

17. Melanie	+	20. 1. 1927
18. Melanie	+	2. 2. 1942
19. Jindřich	+	6. 8. 1942

Na zadní straně hrobky zvenčí je ve zdivu zasazena mramorová deska se zašlým nápisem:

VYSOCE VROZENY PAN HRABIE WOLFGANG CZERNIN Z CHUDENIC PÁN PANSTVÍ WINORZ A CZWRCOWICZ A STATKŮ GBELE, SATALIC, RADONIC - CYS. KRAL. KOMORNÍK - OBRSST W WOGSKU KOMENDATOR CYS. KRAL. RAKAUZK. RZADU LEOPOLDOWA. WELMI ZASLAUŽILÝ W WOGENSKYCH SLUZBACH PROTI TURKUM A FRANCOUZUM. OD MLADOSTI AŽ DO LETA 1794 PAK ROKU 1800 - 1803 - 1809 GAKOŽTO NADWELITEL A WŮDCE BATAILONU CZESKEHO LEGIONU MYSLIVCŮ A OBRANY ZEMSKE. ODE WSECH CTĚN A MILOVAN PRO LASKU GEHO K WLASTI PŘIMOST A DOBROSRDEČNOST. NAROZEN DNE 2. UNORA L. P. 1766 UMŘEL DNE 21. PROSINCE 1813. GEMUŽ TUTO PAMATKU POSTAWILI TRUCHLÍCÍ ANTONJNKA ROZENA HRABIENKA Z SALMU MANŽELKA - OKTAVIA Y MARIA DCERY A OTTOKAR SYN GEHO.

Na vinořském hřbitově nejsou pohřbeny věhlasné osobnosti. Leží zde pracující lidé z Vinoře a širokého okolí – dělníci rukou i ducha, vojáci těžké lopaty na polích, po boku s těmi, kteří je po generace vedli a učili.

Z místně významných osobností jsou to například lékaři MUDr Václav Meysnar, MUDr Josef Chini, kněží Petr Šimon Bejvl a František Bachtík, učitelé Antonín Rubeš, Josef Dolenský, Štěpán Kotek, František Hýkeš, Emilie Nesnídalová, Antonie Šišnovská, Jaroslav Erpek, František Zouzal a František Koubek, spisovatelka Linda Kutilová (pseudonym Linda Říčanská), poštmistrová Barbora Charvátová, nadějná absolventka konzervatoře - učitelka hudby Milena Čermáková.

Většina hrobů je opatřena pomníky. Staré kovové kříže mizí. Jsou postupně odstraňovány při rušení hrobů a změnách jejich držitelů. Obdobně je tomu se starými pískovcovými pomníky. Dosud zde stojí několik řemeslně tesaných pískovcových soch. Převažují však moderní pomníky terasové, mramorové a žulové. Léta přinášejí i na hřbitov věci nové. Vlivem všestranné péče o děti zanikla potřeba dětského hřbitova, protože dnes již děti prostě neumírají. V posledních 10 letech se značně rozšiřuje způsob pohřbu žehem a vzniká potřeba důstojného místa pro uložení uren s popelem zemřelých. Věc byla řešena v roce 1970 zrušením dětského oddělení, přiléhajícího k budově nynější modlitebny. Na jeho místě vznikl urnový háj s moderními pomníčky a sklípky.

Uprostřed přístupové cesty ke kapli byl 5. března 1895 za účasti misionářů, tehdy v obci působících, vztyčen dřevěný kříž, který zde stál až do roku 1955, kdy byl setlelý odstraněn a nahrazen křížem novým.

Od roku 1891 bydlil na hřbitově a povolání hrobníka vykonával Antonín Rebhahn.

Dnem 1. listopadu 1903 byl jmenován hrobníkem Antonín Skákal, který se na hřbitov přistěhoval s manželkou, tchýní a sedmi dětmi. Ve dvou místnostech se síní bez dalšího příslušenství zde žilo deset lidí.

Práci hrobníka po něm převzal v roce 1928 nejmladší syn Václav Skákal, který zde pracoval plných 28 let až do ledna 1957, kdy pro nemoc práci skončil. Na hřbitově bydlel se svou rodinou do r. 1947. Tehdy si postavil vlastní

domek a odstěhoval se. Opuštěné hrobnické stavení pustlo až do r. 1963. Bylo svěřeno do správy církve československé a adaptováno na modlitebnu. První bohoslužby se zde konaly 8. září 1963.

Dne 20. prosince 1943 došlo na železniční trati mezi Satalicemi a Kbely ke srážce dělnických vlaků s tragickými následky. Na místě bylo 23 mrtvých, 120 cestujících bylo těžce a 100 lehce zraněno. Oběti byly převezeny do Vinoře, kde se dne 23. prosince 1943 konala v parku před hřbitovem tryzna, při níž řečnil člen protektorátní vlády ministr Em. Moravec.

Dnem 1. ledna 1957 převzal správu hřbitova místní národní výbor ve Vinoři.

V době od r. 1903 do r. 1957 pohřbili hrobníci Antonín a Václav Skákalové více než 5000 zesnulých z Vinoře, Kbel, Satalic, Radonic, Podolánky, Přezletic a Čtěnic.

Od 1. května 1957 se stal hrobníkem Ladislav Plaček.

V posledním desetiletí se celkový vzhled hřbitova zhoršuje. Černínská hrobka chátrá. Aleje thují podle obou hlavních cest, které vysadil Václav Skákal, vzaly za své. V noci z 25. na 26. listopadu 1968 napadlo 25 cm mokrého sněhu a přes den dalších 10 cm. Thuje se pod vahou sněhu sehnuly až k zemi, mnohé se polámaly. Příští den byly thuje kompletně vyřezány.

Lidová písnička:

Hřbitove, hřbitove, zahrado zelená –
do tebe padají nejdražší semena.
Padají, padají, ale nevycházejí ...
snad je ti hrobaři hluboko sázejí.

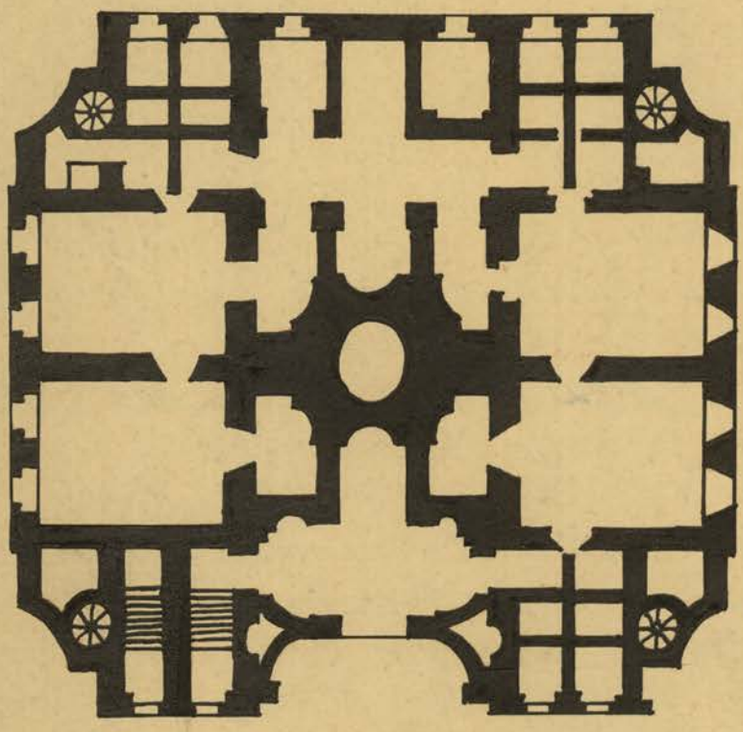
Rámek

Vinořský zámek dal vystavět v letech 1719 - 1724 hrabě Prokop Černín.

Dvoupatrová budova s hlubokými sklepy, 28 místnostmi, 2 jídelnami a přízemní halou je řešena jako typické panské sídlo té doby. Má čtvercový půdorys 30m široký a 29 m dlouhý, s vydutými rohy. Průčelí ve středu ustupuje čtvrtkruhově vydutými zdmi o 3,5 m zpět. Velká prostorná dvorana 9,76 m široká a 11,2 m dlouhá nad prostorným, plackou klenutým podjezdem, je osvětlena nahoře polygonálním světlíkem. Z dvorany vedou schody do ostatních komnat, kolem rozložených. Zevnějšek zámku je prostý, úhledný. Ve středu v přízemí jsou tři arkádové vchody. Nad středním z nich je z kamene tesaná znaková kartuše. V prvním patře jsou tři široká obdélníková okna. V ostatních průčelích vyhlíží zámek jako jednopatrová budova s nízkým mezipatrem. Nároží jsou zdobena omítkovou rustikou. Nad hlavní římsou obíhá prostá masivní zděná atika, zdobená jen po obou stranách střední průčelní části barokními kamennými vázami. Nejvýše nad průčelím je umístěna vikýřovitá vyzdívka s hodinovým ciferníkem. Uprostřed nad budo-

vu vyniká polygonální světlík na způsob nízké věže, krytě nízkou dvojitou jehlancovou stříškou.

Půdorys stavby:

Autorem stavby je jeden z předních tvůrců barokní architektury v Čechách - pražský architekt František Maxmilián Kaňka. Narodil se r. 1674 v Praze a zemřel rovněž v Praze r. 1766. Stavěl podle svých i cizích plánů, navrhoval a projektoval architekturu od prostých užitkových staveb až po paláce a chrámy. K jeho nejvýznamějším zákazníkům patřila hraběata Heřman Jakub Černín, František Josef Černín, Jan Josef z Vrtby, Jan Josef Valdštejn, V. Trauffmannsdorf, Jáchym Pachta z Rájova, F.A. Spork. Kaňka pracoval také pro stavební kancelář pražského hradu, univerzitu v Praze, jezuitskou kolej na Starém městě, augustiniánské kláštery Na Karlově a u sv. Kateřiny, pro

dominikánský klášter u sv. Anny, prelaturu v Praze na Karlově, cisterciácký klášter na Zbraslavi, proboštství ve Staré Boleslavi. Kaňkovými spolupracovníky byli přední výtvarní umělci jeho doby - sochař Matyáš Bernard Braun a malíř Václav Vavřinec Reiner, sochaři František Brokoff, O. F. Guittainer, Ignác Platzer a malíři Petr Brandl, V. Kramolín, Ignác Raab a jiní. Vynikajícími Kaňkovými současníky byli architekti a stavitelé Giovanni Santini, Anselmo Lurago, Pavel Ignác Bayer, Kryštof Dienzenhofer.

Mezi hlavní Kaňkova díla patří: kaple sv. Jana Nepomuckého u Černínského paláce ve Vídni (1709 - 1712), kostel sv. Klimenta v Praze na Starém městě (1711 - 1715), přestavba a úprava Karoling v Praze (1715 - 1718), dostavba a adaptace Černínského paláce v Praze (1717 - 1733), stavba zámku v Chlumci n. Cid. podle projektu Giov. Santiniho (1721-1723), přestavba Klementina v Praze (1721-1726), zámek ve Vinoři (1719 - 1724), Vrtbovská zahrada v Praze (kolem r. 1720), zámek v Krásném Dvoře (1722 - 1724), kostel sv. Volfganga u Chudenic (1722 - 29), dostavba cisterciáckého kláštera na Zbraslavi po Giov. Santinim (1724 - 1732), kostel sv. Prokopa ve Středoklukách (1719 - 1725), Pachtovský palác na Starém městě v Praze (1725 - 1730).

F. M. Kaňka reprezentuje dobrou úroveň českého baroka bez zvláštních pokusů a výkyvů. Je jedním z mála architektů, rodem Čechů, kteří uprostřed tehdejší společnosti v záplavě cizinců Italů a Němců vynikli svým umem a nadáním.

Přístupovou cestu k zámku směrem od Kbel tvořila kaštanová alej, vysázená r. 1785. Zámecký park s bažantnicí byl v r. 1950 rozdělen do katastru obcí Vinoř a Satalice. Rybníček s ostrůvkem zde byl zřízen v r. 1912. Dno bylo vyloženo prkennou podlahou, na ostrůvek vedl můstek se zakotvenou lodkou. Park měl svého nadlesního, který bydlil v hajovně, stojící na okraji satalické části obory. Hajný bydlel ve Vinoři, v objektu statku. V zámecké oboře dosud roste mnoho starých stromů. Při východu ze statku do obory je mohutný buk v objemu 4,60 m. Objem buku, stojícího proti budově zámku měří 6,50 m. U rybníčku rostou staré lípy. Zámecký park v anglickém stylu s bažantnicí byl oplocen drátěným plotem, který umožňoval chov vysoké zvěře a chránil zámeckému panstvu intimitu prostředí. Vesničané sem měli přístup jednou za rok (i dále), kdy jim bylo dovoleno pod dozorem hajného vysbírat suché chrasti. Bažantnice sloužila panským honům a měla trvale vysoké stavy zvěře (kolem 1000 bažantů, 50 kusů srnčí, 500 - 600 zajíců.)

Před první světovou válkou hnízdili v parku slavíci. Po zřízení letiště ve Kbelích slavíci vymizeli, vadil jim hluk letadel.

Součástí zámeckého parku byl skleník, vytápěný teplou vodou. Ještě v r. 1945 za zahradníka Antonína Kotouče se zde pěstovaly květiny. Později sloužil statku k nakličování raných brambor a v r. 1965 jej vedení ekonomie čakovického cukrovaru dalo zbořit.

Park měl svá zařízení pro kratochvíle hraběcích dětí. Vpravo od východu ze statku do zahrady stál domek, kde děti měly své hospo-

dářství (ovce) a malou pekárnu - občas zde pekly chléb. Domek byl zbořen v r. 1965. Ve skále u rybníčka bylo vytesáno 9 výklenků, kamenný stůl a umístěn kříž. Dnes je vše poničeno.

Černínové obývali vinořský zámek až do roku 1917, kdy se hraběnka s rodinou odstěhovala do Aussé ve Štýrsku. O tom, jak se žilo v hraběcí rodině podal osobní poznatky občan Václav Holý (narozen 26. 8. 1882, zemřel 27. 2. 1964), bývalý starosta obce:

„Už můj děd i otec byli hajnými na černínském panství v Dymokurech. V roce 1883 byl můj otec přeložen do Vinoře. Zde jsem vychodil školu a pomáhal otci. Pak jsem musil na vojnu. Když jsem se vrátil, byl jsem přijat jako osobní komorník hraběte Otakara. Pamatuji ještě starého hraběte Děpolda a hraběnku Annu. Hrabě Otakar se oženil s Marií, hraběnkou Kinskou. Měli děti Děpolda, Marii, Jana, Ferdinanda, Petra a Viktorii. Rodina mluvila mezi sebou německy, ale se služebnictvem mluvili česky. Říkali o sobě, že jsou Češi. Ve vinořské černínské hrobce jsou jen české nápisy i z dob, kdy česká řeč byla u jiné šlechty v opovržení. Služebnictvo bylo dobře placeno a jednalo se s ním přívětivě. Obec Vinoř od Černínů jistě škodu neměla. Na své děti byli velmi přísní, děti věděly, co je to rákoska. Hrabě Otakar vystudoval diplomatickou školu. Prvním jeho místem bylo místo legačního rady v Paříži, pak byl vyslancem v Bukurešti. Jam už jsem ho provázel jako komorník. Pak jsem s ním jezdil všudy. V Rumunsku jsme byli asi dva roky. Když

v roce 1914 vypukla válka a Rumunsko se postavilo proti Rakousku, byli jsme internováni v královském zámku Sinai a pak na rakouském vyslanectví v Bukurešti, přeplněném zajatými Rakušany. Vypověděli nás ze země a jeli jsme přes Rusko, Švédsko a Německo do Vinoře. Později jsme jeli do Vídně, kde byl Otakar dne 22. prosince 1916 jmenován zahraničním ministrem. Byl jím do 14. dubna 1918. Cestoval jsem s ním po všech diplomatických cestách, návštěvách a hlavně po honech. Byl jsem s ním v Monaku, v Nizze, v Benátkách, v Carihradu. Do Švýcar jsme jeli střílet kamzíky, do Ruščuku k Černému moři na ptactvo (volavky, dropy, labutě, rajky, orly, husy, kachny). Vinořská škola dostala několik vycpanin z tohoto tovu. Na zámek Konopiště jsme jezdili střílet bažanty. Jezdil sem následník trůnu Ferdinand d'Este, jehož hostem zde býval německý císař Vilém II. I do Vinoře se na hony sjíždělo panstvo. Každoročně sem jezdili Ferdinand d'Este a arcikníže Karel, který byl majitelem dragounského pluku v Brandýse n. Lab. Když se stal arcikníže Karel rakouským císařem, provázel jsem ho s hrabětem Otakarem na inspekční cestě po ruské a italské frontě. V r. 1917 jsem provázel ministra Černína na konferenci do Brestu Litevského. Tam jsem poznal německého generála Hofmanna a ruské delegáty Trockého, Kameněva a další. Ve Vídni už v létě 1917 tušili, že se Rakousko rozpadne. V říjnu 1918 jsem z Vídně přijel do Vinoře a přihlásil jsem se do československé armády, v níž jsem sloužil pouze týden. Stal jsem se hajným v zámecké oboře a slouží dosud, i když je mi 74 let. "

Václav Holý sloužil jako hajný i za pozdějších držitelů zámku - rodiny Bělohříbků.

Hrabě Otakar Černín zemřel 4. dubna 1932 ve Vídni.

Po vzniku samostatné Československé republiky přešel objekt zámku do vlastnictví státu. V r. 1918 zvláštní komise, vedená ministrem Rašínem, převzala inventář a předala zámek do užívání řádu anglických panen náhradou za budovy v Praze, které převzal stát. Jmuto řád zde sídlil až do roku 1924.

V r. 1925 koupil od státu zbytkový statek a zámek tehdejší ředitel živnobanky Jindřich Bělohříbek za obnos 9,500.000 Kčs. Z toho vyplatil stát hraběti Černínovi částku 4,500.000 Kčs. Jindřich Bělohříbek se narodil r. 1878 v Kyjově na Moravě z chudých poměrů. Ve 14 letech se učil prodavačem koloniálního obchodu v Moravské Ostravě, kde rozvážel zboží na dvoukolovém vozíku. V roce 1896 zde byl obchodním příručím. Později se stal službou pobočky Živnostenské banky v Ostravě a postupně vlivem svých schopností a povahových vlastností jejím podúředníkem, úředníkem, až r. 1909 ředitelem této bankovní pobočky. Oženil se s Němkou z vlivné rodiny ostravského stavitele Hladische. Za války byl jmenován ředitelem úvěrového oddělení Živnobanky v Praze a v r. 1919 jejím vrchním ředitelem. Povahou málo přístupný, strohý, v jednání tvrdý až necitelný, na dárcích úzkostlivě šetrný. Uzavíral finanční transakce, z nichž získával kapitál. Přes svou šetrnost nelitoval vysokých částek, které investoval do nákupu památek a cenných uměleckých předmětů. Po Černínech nezůstalo v zámku nic zvláště cenného,

vše odstěhovali do Rakouska. Naopak Jindřich Bělohříbek zde shromáždil množství předmětů vysoké hodnoty. Rodina měla dvě dcery, Melanii a Marii Luisu. Starší Melanie zemřela v r. 1927 a je pohřbena v hrabětí hrobce na místním hřbitově. Oba manželé Bělohříbkovi zemřeli v r. 1942 - Melanie dne 2. února 1942 a Jindřich dne 6. srpna 1942. Jsou rovněž pohřbeni v hrobce Černínů na místním hřbitově.

Mladší dcera Marie Luisa žila pak v zámku s německou vychovatelkou. Za německé okupace se přihlásila k německé národnosti. V květnu 1945 byly obě odvezeny do Teplic - Šanova. Po šetření byla Marie Luisa propuštěna a majetek přešel do vlastnictví státu.

Dne 9. května 1945 obsadil zámek štáb Rudé armády, který zde sídlil až do září 1945.

V letech 1945 až 1947 spravoval objekt zámku místní národní výbor ve Vinoři, který k tomu účelu pověřil občana Josefa Šejku. Domovníkem zde byl Antonín Veleman. V této době byl zámek krátkodobě využit k ubytování jugoslávské učňovské mládeže.

V roce 1947 bylo vnitřní zařízení zámku za asistence dr Wirta převzato a postupně převezeno do jiných objektů, a to:

Do uměleckoprůmyslového muzea v Praze
- talíře, míšenský a japonský porcelán, čínské vázy, 2 bronzové vázy, vyřezávané sochy židovského velekněze, Panny Marie, sv. Alžběty, svaté Anny (stávaly v hale u krbu)

a 30 dalších bronzových soch.

Do Valdštejnského paláce v Praze
- míšeňský, vídeňský, anglický a karlovarský porcelán.

Na Pražský Hrad
- velký gobelín (francouzská práce v odhadní ceně 1 milion Kčs), dva další gobelíny a čínské vázy.

Do Rudolfina v Praze
- 60 různých koberců včetně perských.

Do městského muzea v Praze
- 4 obrazy zámku, celkem 344 dalších obrazů (pohledy na Prahu, rytiny, korunovace Rudolfa II., recepce a plesy).

Nábytek byl rozvezen zčásti do kunratického zámku (biedermajer, renesanční, sekretáře, vykládané stoly), zčásti na zámek Kačinu (empirové zrcadlo, 2 džbány, sekretáře), zčásti na hrad Lemberg u Jablonného.

Zámecká knihovna (10 tisíc svazků) přešla do majetku hlav. města Prahy a částečně na zámek Veltrusy.

Na mexické vyslanectví v Praze byly převezeny křišťálové lustry, tepané lampy ze schodiště, mramorová socha „dívka bojící se myši" - italská práce z r. 1871.

Do lesnického muzea
- lovecké trofeje, parůžky

Dřevěný lustr z knihovny koupil řád Salesianů z Prahy-Kobylis. Darovali jej místnímu kostelu.

Věci zlaté a stříbrné převzal fond nár. obnovy.

(Podle soukromých záznamů domovníka Ant. Velemana).

V roce 1947 přešel objekt zámku do správy ministerstva zdravotnictví a byly zahájeny adaptační práce - instalováno ústřední vytápění, vodovod a kanalizace.

Téhož roku byla v zámku umístěna internátní pomocná škola pro intelektuálně defektní děti (ředitel Klípa), která zde pracovala až do 1. ledna 1952, kdy se přestěhovala do Dolních Počernic.

Od 5. října 1952 byl objekt svěřen do správy ministerstva vnitra a umístěna zde jednotka vnitřní stráže až do 29. února 1964. Z té doby pochází oplocení zámku ostnatým drátem.

Domovník Antonín Veleman se odstěhoval ze zámku do vlastního rodinného domku v r. 1953.

V současné době je zámek trvale ve správě ministerstva vnitra, které jej využívá pro své účely.

Prameny: Podlaha - Šittler, Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Karlínském"

Škola

Historii vinořské školy hovoří zápisy na stranách 11. až 24., 65., 67., 74., 84., 99. až 104. této kroniky. K jejich doplnění poznamenávám:

Naše škola je nejstarší školou v širokém okolí. Vinoř měla svého učitele již za panování Marie Terezie (1740-1780).

Zrušením jezuitského řádu roku 1773 došlo k dalekosáhlým proměnám ve školství. Do té doby měli jezuité téměř neomezenou moc nad školstvím v Rakousku-Uhersku. Marie Terezie prohlásila školství za „politikum", což znamenalo počátek jeho zesvětštění, zúrodnění a postátnění. Organizátorem obecného školství se stal opat Jan Ignát Felbiger, který vypracoval základní školní řád. Ten byl r. 1774 schválen císařovnou a vydán pod názvem „Obecný řád školní", podle něhož byly zřizovány jednotřídní nebo dvojtřídní „triviální" školy především v místech far.

Triviální škola stávala v sousedství kostela. Bylo to stavení o jedné světničce se skrovným bytem pro učitele. Když světnice v čp. 59 nedostačovala počtu žáků, byla r. 1780 postavena budova čp. 21 na severovýchodní straně poplužního dvora na

návsi opět o jedné světnici s bytem pro učitele. Staré školní stavení čp. 59 bylo r. 1780 prodáno. Při škole byly ustanoveny dvě učitelské síly. Vyučovalo se však jen v jedné světnici, někdy polodenně, jindy na chodbě, v učitelově přibytku, na jaře a v létě i na školním dvorku.

Po řadě nouzových řešení, jak jsou uvedena v předešlých zápisech, byla situace školy vyřešena novostavbou v r. 1879 a přístavbou v r. 1896. Místní školní rada r. 1894 totiž původní školní stavení čp. 59 znovu koupila a dala je zbořit, aby získala místo pro přístavbu. Pozemek ku stavbě školy odprodal hrabě Otakar Černín za 1000 zl a pozemek k přístavbě Bedřich rytíř Morenstein za 1600 zl. Náklad na stavbu činil 10.133 zl 52 kr, náklad na přístavbu 11.000 zl. Stará škola čp. 21 byla prodána za 2.800 zl.

O tom, co pro obec otevření nové školy znamenalo a v jaké atmosféře se konalo, podává svědectví dobový zápis správce školy Františka Hykeše, který uvádím v doslovném znění:

Již v předvečer slavnosti se Vinoř oblékala v roucho slavnostní; z každé i z nejmenší chaty vlály prapory tu národních, tu rakouských barev. Nad jiné vynikalo ozdobení nové jednopatrové budovy školní, budovy farní a budov hraběcích. S úsvitem ranním dne následujícího zahřmělo několik ran z hmoždířů a jako na povel počal čilý život všude se jeviti; hosté se všech stran přicházeli. O 8. hodině přibyl jako zástupce c. k. okresní školní rady školní inspektor Jan Matějček, v průvodu referenta okr. šk. rady Karlínské, vikář P. Slavíček z Brandýsa a jiní

vzácní hosté.

O půl 10. hodině brал se průvod z farního domu do kostela za zvuků velebného zpěvu, hlaholu zvonů a hřímání hmoždířů. Průvod vedl vikář za asistence místního i okolního duchovenstva. Napřed kráčela mládež školní s družičkami, za ní přítomní učitelé, za duchovenstvem předseda místní školní rady hrabě Otakar Černín z Chudenic s c. k. školním inspektorem, ostatní členové míst. šk. rady a zastupitelstva a všech přišk. obcí. Po obřadech v kostele vykonaných hnul se průvod k nové školní budově. Po vysvěcení veškerých místností školních zapěl sbor učitelů slavnostní kantátu od L. Procházky. Po tě vrátil se průvod do chrámu Páně, kdež promluvil vikář slavnostní řeč. Konečně slouženy velké služby Boží, při nichž učitelé provedli figurální mši Führerovu, opus 167.

O jedné hodině konala se slavnostní hostina v hostinských místnostech E. Karouška, jíž se zúčastnili veškeří hodnostáři duchovní i světští, kteří byli slavnosti přítomni. První přípitek na thema „Viribus unitis" pronesl vikář Nejmilostivějšímu císaři a králi Františkovi Josefovi, jakož i všemu rodu panovnickému. Druhý přípitek vznesl c. k. školní inspektor Jan Matějček v tento rozum: Jest v dějinách zvláštním zjevem, že národové z malých počátků vznikají, se vzmáhají a konečně dostoupivše vrcholu nejvyššího opět klesají. Jo shledáváme při všech národech starověkých, zvláště pak na znamenitém národě řeckém a římském. I na našem národě pozorovati jest zjev podobný. I on klesl tak hluboko, že pochybováno bylo o jeho znovuvzkříšení. Ale to jest zvláštní, že

právě v době úpadku naššho národa v století 17. ozýval se hlas „Vzdělávejte mládež!“ Hlas ten přicházel sic z ciziny, neboť původce jeho žil ve vyhnanství, ale hlas ten českým nalezl ohlasu ve všech vrstvách nejen národa českého, ale i všech národů evropských. Tu a tam v srdcích vlastenců doutnající ještě jiskřičky národního sebevědomí vzňaly se hlasem tím v plápol mocný, jenž brzy ozářil veškeren národ náš. Svornosti mužů, jejichž snaha k jednomu se nesla cíli, vykonáno jest dílo vzkříšení. Malý národ náš nemůže zakládati svou moc uprostřed národů evropských uměním válečným, jej může učiniti velkým jen vzdělanost, jejíž počátky kladou se ve školách. A my právě dnes konali jsme slavnost nad jiné krásnou, slavnost posvěcení nové budovy školní, která dává patrně na jevo, jak daleko již dospěla myšlenka našeho Komenského „Vzdělávejte mládež!“ I budova ta vznikla jen svornosti tří mocných živlů společenských: občanstvem, jež nákladem velikým ji zbudovalo; církve, jež dílu tomu dnes požehnala a státu, jenž ji dnes pod svou ochranu přijav, učitelstvo i zákony jí dává. Jen svornosti všech těch činitelův zabezpečen bude rozkvět školy, pročež dovoluji si na zdar té slavnosti pronésti přípitek. Potom pronesli přípitky místní farář J. Bejvl, místní dozorce školní Josef Stárn a posléze řídící učitel František Hykeš.

Jím skončena pěkná slavnost, jež snad nikdy nevymizí z paměti účastníků. Památnou oslavou tou dovršeno bylo dílo, o jehož uskutečnění v první řadě přičinil se hrabě Otakar Černín z Chudenic, jeho správce Jan Malý a farář P. Šimon Bejvl.“

Dne 8. září 1879. Zapsal František Hykeš.

Po přístavbě měla nová škola 7 učeben, sborovnu, ředitelnu, kabinet a byt řídícího učitele. Při škole byla zahrádka o výměře 60 sáhů a pole čís. parc. 197 ve výměře 1 jitro 415 sáhů. Zahrádka byla přikoupena zároveň se stavebním místem, ležela na pískovcovém podkladu, měla slabou vrstvu úrodné země a sloužila školním účelům. Pole patřilo ke škole od nepaměti. Užíval je správce školy podle usnesení místní školní rady. Jeho katastrální výnos činil 25 zl 36 kr, ze zahrádky 30 kr.

Topivo k potřebám školy dodával patron školy až do r. 1848, pro 2 třídy 8 sáhů měkkého dříví a vrchnost statku Čečnice 4 sáhy. Od zřízení 3. třídy dávala vrchnost 2 sáhy a přiškolená obce 4 sáhy. Až do nových školských zákonů bylo na každou třídu vyměřeno 6 sáhů dříví. Od r. 1872 dostával správce školy na vytápění a čištění školy paušál.

Vinořská škola měla nadace. První založil P. Svoboda, vinořský osobní děkan, ve výši 200 zl. Z úroků se chudým žákům opatřovaly pomůcky. Druhou nadaci ustanovil P. Simon Bejvl u příležitosti svého kněžského jubilea. Věnoval k tomu účelu 200 zl. Třetí nadaci zřídil farář P. František Bachtík obnosem 600 Kčs.

Prvým známým učitelem ve Vinoři byl Josef Reifertshammer, vystřídaný po r. 1809 Josefem Noskem. Po jeho smrti r. 1841 nastoupil zde Josef Dolenský.

V jaké vážnosti byli vinořští učitelé a jak byla učitelská práce cenšena dokládá dobový záznam F. Hykeše:

„Josef Dolenský, narozen 9. listopadu 1790 v Semilech, chodil tu do školy farní.

Nabyv aprobace k učitelství při krajské hlavní škole v Jičíně, ustanoven v měsíci září 1810 školním pomocníkem v Příchovicích, roku 1811 v Michli u Prahy; již po roce opustiv místo, stal se podučitelem při dvoutřídní škole ve Vinoři, kdež od r. 1812 až do r. 1841 službu podučitelskou vykonával. Po smrti svého strýce, učitele Josefa Noska, o němž šla pověst pilného a přísného učitele, jmenován byl roku 1841 učitelem a ředitelem kůru ve Vinoři, kterouž hodnost s největší svědomitostí a horlivostí zastávati se snažil. V úřadě svém setrval až do r. 1872, když vyznamenán byv od Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. stříbrným záslužným křížem s korunou, dán byl na zasloužený odpočinek. Působiti na poli školském 62 roky, z nichž prvá polovice (1810 - 1841) náleží službě podučitelské, druhá (1841 - 1872) službě učitelské. Vyjímajíc prvá dvě léta pomocnické služby v Příchovicích a v Michli působil 60 roků při škole vinořské, konaje těžké práce učitelského úřadu a vychovav troje pokolení. Ku podivu div, že až do poslední chvíle svého žití požíval nevšední úcty a lásky ve všech jemu přístupných kruzích. Důkaz lásky podáván mu byl nejeden. Jak zejména při slavnostiti 25. února 1872, kdy bera se na odpočinek za své výtečné a dlouholeté působení, byl c.k. okresním školním inspektorem Vendelínem Filipem stříbrným křížem s korunou dekorován. A ještě týden před smrtí bývali jeho žáci i věnovali mu vkusný a pohodlný vozík, aby jsa již od 3. prosince 1877 na lůžko upoután, nemusil býti ve své prostinké jizbičce stálým vězněm a mohl aspoň chvíli pookřáti na čer-

stvém vzduchu. Ale buď Bohu žel, jen jednou pohodlí toho užil; pátý den slabým zánětem plic vetchý svůj život dokonal, stár jsa 90 let. Josef Dolenský zemřel dne 24. června 1880. Slavný pohřeb vystrojila mu místní školní rada svým nákladem. Nad jeho rovem stojí pěkný kamenný náhrobek rovněž nákladem místní školní rady zbudovaný.

Po Josefu Dolenském nastoupil Antonín Rubeš, jenž ve Vinoři od r. 1840 vyučoval. Antonín Rubeš, narozený 9. února 1818 v Hlavenci, okresu Brandýského, dán byl v 13. roku věku svého do Prahy na c. k. akademické gymnasium, jež řídil Josef Jungmann. Pro chorobu musil z V. třídy vystoupiti, i dal se zapsati r. 1833 do přípravného kursu učitelského při Týnské hlavní škole v Praze. Absolvovav po 6 měsících kurz učitelský, dostal se r. 1839 do Sojovic jako školní pomocník, po půldruhém roku byl jmenován definitiv. podučitelem při farní škole ve Vinoři, které místo zastával až do r. 1871, kdy byl c. k. okresní škol. radou v Karlíně jmenován zatímním učitelem a konečně r. 1872 definitivním řídícím učitelem. Antonín Rubeš byl dobrým a velmi snaživým učitelem a dovedným hudebníkem. Za výborné výsledky u vyučování, za neunavnou horlivost a píli, s jakouž hudbu a zpěvy chrámové pěstoval, dostalo se mu nejen od vikariátního úřadu, ale i od k. a. konsistoře velmi lichotivých pochvalných uznání. Antonína Rubeše zařaditi lze mezi ony snaživé učitele, kteří nepřestávajíce na pouhém trivio, vyučovali již v letech čtyřicátých mimo mluvnici země- a dějepisu ano i přírodopisu na školách vesnických. Rubeš vyučoval základním způsobům počítání, zlom-

kům, jakož i složitějším počtům, jako na př. řetězovému počtu, trojčlence a j. Zvláště v počítání z hlavy byl pravým mistrem. Methody čtení na základě psaní, kterou již Komenský vřele doporučoval a která dnes pokládána za nejlepší, užíval pilně ve své třídě. Staré rorátní zpěvy zavedl do Vinořského chrámu a jejich líbezné a dojemné melodie až podnes tu hlaholí. Antonín Rubeš zemřel dne 12. června 1878 a pohřben za velkého účastenství místního i okolního obecenstva na hřbitově Vinořském. I jemu vystrojila místní školní rada slavný pohřeb."

Učitel vinořské farní školy měl podle fasse ze dne 7. července 1836 za učitelskou a varhanickou službu celkem 218 zl 59 a půl kr. Odečte-li se vydání za čištění školy, vypočtené na 12 zl a plat školnímu pomocníku 80 zl, zbylo mu 126 zl 59 a půl kr čistého příjmu. Hrubý příjem vykazuje fasse následovně:

- výnos z 8 korců polí _____ 20 zl
- ze zahrádky při škole _____ 30 kr
- z kostelní nadace _____ 12 kr
- za kostelní službu od kostela vinořského a třeboratického ___ 6 zl 36½ kr
- za kostelní službu od kostela cvrčovického _____ 1 zl 12 kr
- od kaple satalické _____ 29 kr
- výnos štoly _____ 6 zl
- výnos posnopného _____ 8 zl 37½ kr
- domovní příspěvky _____ 4 zl
- sobotales od 307 školou povinných dětí (mezi nimi 136 chudých a 31 nemocných, které byly od platu osvobozeny) za 47 týdnů ___ 126 zl 59½ kr

Školní plat byl r. 1836 vyměřen na ½, 1, 1½, 2½ kr

a r. 1863 byl zvýšen sobotales na 2, 2½, 3 kr. týdně. Školní rok měl 47 týdnů, od placení byly osvobozeny děti chudé a nemocné. Po r. 1860 vzrostl počet žactva, zlepšila se školní docházka, což mělo vliv na zvýšení učitelova důchodu. Podle listiny z r. 1863 byl zde celkový důchod učitele 425 zl, jednoho podučitele 200 zl a druhého podučitele 160 zl, v čemž byly zahrnuty všechny příjmy z pozemků, ze školného i ze záduší. Po r. 1870 platilo každé dítě 2 zl 8 kr ročně. Paušalováním školního platu se ulevilo obcím, i chudším vrstvám lidu. Od r. 1896 obecní zastupitelstvo zrušilo školní plat a náklady na školu hradilo z obecní pokladny.

Staří učitelé platili do konsistorního pensijního fondu, z něhož byla pozůstalým vdovám vyplácena roční pense. Jak například řídící učitel Rubeš složil najednou částku 80 zl a mimo to platil ročně 5 zl. Vdova po něm dostávala ročně 60 zl pense a po r. 1874 ještě mimořádnou podporu 20 zl.

Žactva bývalo na vinořské škole vždy mnoho. První údaj o počtu žáků je z r. 1844. Stav se pak vyvíjel následovně:

Rok	počet tříd	počet žáků
1844	1	266
1848	1	290
1850	1	305
1856	2	310
1860	2	376
1865	2	398
1870	3	440
1871	3	413

1872	3	436	
1873	3	426	
1874	3	426	
1875	3	420	
1876	3	424	
1877	3	427	
1878	3	426	
1879	4	452	
1880	4+1	472	
1881	4+1	498	
1882	4+1	517	
1883	5	521	
1884	5	544	
1885	5+2	596	
1886	5+2	602	
1887	5+3	619	
1888	5+3	660	
1889	5+4	689	
1890	5+3.	664	Expozitury Kbely-Radonice
1891	5+3	723	
1892	5+3	744	
1893	5	453	Krizeni Skol Kbely-Radonice
1894	5+1	435	
1895	5+1	439	
1896	5+1	452	
1897	5+1	453	
1898	5+1	460	
1899	5+1	446	
1900	5+1	456	
1901	5+1	455	
1902	6+1	450	
1903	6+1	448	
1904	6+1	452	
1905	6+1	457	
1906	6+1	438	
1907	6+1	416	

1908	6+1	430
1909	6+1	414
1910	6+1	400
1911	6+1	405
1912	6+1	409
1913	6+1	423
1914	6+1	426
1915	6+1	448
1916	6+1	443
1917	6+1	412
1918	6+1	402
1919	6+1	406
1920	6+1	430
1921	6+1	388
1922	6+1	349
1923	6+1	308
1924	6+1	266
1925	6+1	250
1926		272
1927		320
1928		313
1929		362
1930		435
1931	7+4	454
1932	7+4	570
1933	7+4	488
1934	7+4	404
1935	7+4	407
1936	9+1	415
1937	10	428
1938	10	426
1939	10	432
1940	11	399
1941	10	353
1942	10	364
1943	11	366
1944	11	383

Školní docházka bývala v zimě početnější a pravidelnější než na jaře a v létě. Rodiče bývali často napomínáni i trestáni duchovním správcem, aby řádně posílali děti do školy. Školní děti vypomáhaly na jaře a v létě rodičům při polních pracech a dostávaly k tomu t. zv. „úlevu." Roku 1848 bylo zde 70% nezameškaných dnů, 4% dnů omluvených a 26% dnů neomluvených. Vyučování bylo vždy celodenní, jen v r. 1828 pro nedostatek místa polodenní. Ve čtvrtek se nevyučovalo, byl „feriální den." O vánocích se nevyučovalo 4 dny, o velikonocích 6 dnů, o svatodušních svátcích 3 dny a na konec masopustu 2 dny. Hlavní prázdniny začínaly koncem července po svátku sv. Anny a trvaly do poloviny září.

Odjakživa se zde učilo česky, nejprve jen „triviu" a postupem doby kromě náboženství, čtení, pravopisu, krasopisu, počítání písemnému i z paměti, mluvnici, „navedení k písemnostem", zeměpisu a dějepisu Čech a „dobrořečení" (přednášení básní). Náboženství učili místní duchovní. Při hodině náboženství býval literární učitel přítomen, protože měl povinnost se žákky náboženství opakovat. Německému jazyku se na vinořské škole vyučovalo až po r. 1804. Ženské ruční práce zde byly zavedeny r. 1877, ale industriální učitelka byla ustanovena až 1. ledna 1883.

Po dosažení 12 let byli žáci propuštěni ze školní docházky. Ku konci školního roku, nejčastěji koncem května a v první polovině června se konaly veřejné zkoušky. Bývala jim přítomna Černínská hraběcí rodina, duchovní i světští hodnostáři, učitelé z celého okolí (Vinoř byla sídlem vikáře), rodiče. Dvakrát přijeli ke zkouškám na vinořské škole všichni alumni pražského arcibiskupského semináře

se svými představenými. Jak se šířila pochvalná pověst vinořské školy.

Žáci, propuštění ze školy, docházeli vždy v neděli odpoledne na opakovací hodiny. Po jejich ukončení bývali vedeni do kostela na křesťanské cvičení. V opakovacích hodinách se vyučovalo čtení, psaní, počtům, „dobropisu" a písemnostem, nejpotřebnějším pro praktický život.

Roku 1873 byla zvolena první místní školní rada, v níž zasedali P. Josef Hlaváček, osobní děkan, Antonín Rubeš, řídící učitel, Jindřich Kretschmann, správce velkostatku - za spojené obce Vinoř, Kbely, Satalice, Jan Malý, hrabětí důchodní, Alois Ulrich, rolník ze Kbel, Josef Cafourek, rolník z Přezletic, Josef Hofmann, rolník z Kadonic a Václav Štěpař, rolník z Podoláňky-Kostomlátek. Prvním předsedou místní školní rady byl majitel vinořského panství a starosta spojených obcí Vinoř-Kbely-Satalice hrabě Otakar Černín. Funkci přirozeně nevykonával, dával se zastupovat správcem velkostatku Jindř. Kretschmannem. Druhým předsedou byl hrabě Dr Eugen Černín, třetím Adolf Soukup, rolník ze Kbel, čtvrtým Antonín Zeithammel, obchodník z Vinoře. Složení místní školní rady za jeho předsednictví je uvedeno na straně 23 této kroniky. V pozdějším složení zasedali kromě Ant. Zeithammela, P. Šimona Bejvla, Fraut. Hykeše a Ant. Hofmanna též Alois Zvěřina, pokladník cukrovaru, František Mázl, mistr truhlářský, Hynek Stroupežnický, zástupce velkostatku, Václav Jiřina, zástupce cukrovaru, František Kinal, starosta v Přezleticích, Karel Holešák, rolník z Přezletic a Josef Fiala, starosta v Satalicích.

Místní dozor nad školou vykonávali t. zv. školní dozorci. Prvním „školdozorcem" byl důchodní Jan Malý, druhým lékař MDr

Václav Meysnar, třetím Josef Stára, statkář z Radonic, čtvrtým Alois Ullrych, rolník ze Kbel, pátým Josef Daňa, účetní cukrovaru, šestým František Čermák, mlynář z Podoláneky a posledním Antonín Hofmann, statkář ve Vinoři.

Jevem, charakterističkým pro druhou polovinu 19. století je skutečnost, že z vinořské školy odcházel na studia jen nepatrný počet chlapců. Byli to pouze synové hraběcích úředníků a synové rodiny Nekvasilovy ze Kbel. Jeden z nich - Václav Nekvasil stal se věhlasným pražským stavitelem a císařským radou v Karlíně. Projektoval a stavěl řadu továren, cukrovarů, paláců, vil. Je stavitelem cukrovaru v Jousenii a r. 1870 stavěl cukrovar ve Vinoři.

Děvčatům bylo studium nepřístupné. V letech působení faráře P. Šimona Bejvla odešlo jeho přičiněním několik mladíků na gymnasium, reálku a na učitelský ústav. V roce 1877 dal na gymnasium chlapce Josefa Hliňáka z chudé rodiny v Radonicích. Po celou dobu studia se o něho staral až do promoce na doktora práv. Dr Hliňák, působil pak v Liberci jako advokát.

Ve staré škole si děti nebyly rovny. Jak zv. „říšský zákon o školách obecných" ze 14. května 1869, novelizovaný t. zv. „školní novelou" z 2. května 1883 umožňoval, aby rodiče dali své děti ve věku školou povinném dali vyučovat doma. Při výběru domácích učitelů nebyli rodiče „nijak obmezeni." Děti, vyčované doma, měly konat ročníkové zkoušky, se zkušební taxou směšně nízkou. Platnost těchto školských zákonů se přenesla i do doby první republiky. Děti z hraběcí rodiny a později i Bělohříbkovy dcery do školy nechodily, měly své domácí učitele.

Byli mezi nimi i někteří učitelé vinořské školy, kteří po práci ve škole chodili učit do zámku.

Vinořskou školu vedli tito řídící učitelé:

Roky	řídící učitel
do r. 1809	Josef Reifertshammer
1809 - 1841	Josef Nosek
1841 - 1872	Josef Dolenský
1872 - 1878	Antonín Ruleš
1878	Jan Pachotík
1878 - 1906	František Hykeš
1906 - 1908	Josef Žák
1908 - 1909	Theodor Kroutil
1909 - 1925	Josef Vavřinec
1925 - 1926	Jan Šolc
1927 - 1934	Josef Průcha
1934 - 1936	Jan Hladil
1936 - 1939	Josef Bartoš
1939 - 1940	Jan Plesnivý
1940 - 1947	Josef Honejsek
1947 - 1956	František Koubek

V roce 1910 bylo zřízeno školní hřiště. Pozemek v rozloze 6352 m² daroval (15. 3. 1909) Otakar Černín. Plocha hřiště měří 2520 m², zbytek je parkově křoví. Současná úprava pochází z r. 1921.

Již od vzniku samostatné Československé republiky jevila se v obci potřeba zřízení měšťanské školy. První návrh podal za starostování Josefa Hofmana místní továrník Václav Deyl. K vlastnímu projednání věci došlo až v r. 1928, kdy se otázka výstavby stala akutní. Původně se uvažovalo o umístění stavby proti budově obecního úřadu nebo v prostoru za zámkem. Nakonec však obec požádala místní rolníky Hraběte a Kostelec-kého o postoupení pozemků, přiléhajících ke školnímu hřišti k uvedenému účelu. Oba ochotně za výměnu pozemky postoupili. V lednu 1930 dodali

pražští architekti ing Cavais a Weiss návrhy stavebních plánů. Podle těchto schválených plánů byla stavba zadána místnímu staviteli Josefu Hradcovi za starostování Josefa Barochovského, dne 23. května 1931. Byla dokončena za 2 roky takže 28. října 1933 okresní školní inspektor profesor Ferdinand Černý oficielně školu otevřel. Podrobnosti jsou uvedeny na stranách 99 až 102 této kroniky.

Škola zahájila svou činnost jako expozitura měšťanské školy ve Kbelích dne 1. září 1933. Byla otevřena 1. a 2. třída se zatímními pobočkami, tedy třídy I.c, II.c (chlapci) a I.D, II.D (dívky). Školu řídil jako expozituru ředitel měšťanské školy ve Kbelích Jan Veska do 31. 12. 1933.

Samostatná měšťanská škola smíšená ve Vinoři byla zřízena výnosem zemské školní rady v Praze ze dne 21. prosince 1933 s účinností od 1. ledna 1934. Jímto datem byl také ustanoven její první ředitel Karel Kuchař, do té doby zatímní ředitel obecné a měšťanské školy v Davli. Do školy bylo zapsáno a 1.1.1934 docházelo 206 žáků (107 chlapců a 99 dívek) z Vinoře a okolních obcí, a to

z Vinoře	- 68 žáků
ze Satalic	- 28 ž.
z Přezletic a Čtěnic	- 48 ž.
z Kostomlátek	- 25 ž.
z Čvrčovic	- 2 ž.
z Radonic	- 17 ž.
z Hor. Počernic	- 9 ž.
ze Chval	- 5 ž.
z Jenštejna	- 5 ž.
ze Svépravic	- 1 žák

Do školy chodili žáci v zimě pěšky, v létě většinou na kolech.

Dne 12. května 1935 byl před budovou měšťanské školy položen základní kámen pomníku Mistra Jana Husa. Dne 6. července 1935 byl tento

pomník slavnostně odhalen. Je to dílo sochaře Františka Bílka z Hořic, vybudované nákladem 25 tisíc Kčs, získaných z výnosu divadelních představení, kulturních podniků a sbírky. Podnět k postavení pomníku vyšel od příslušníků církve československé. Hlavními propagátory myšlenky byli členové obecního zastupitelstva Stanislav Chytka a Bohumil Vandas a obecní tajemník Josef Nesnídal. Veškerou činnost cílevědomě organizoval komitét pro postavení pomníku. Slavnost jeho odhalení se stala manifestací vinořského občanstva v den 520 výročí upálení M.J. Husi.

Počet tříd a stavy žactva na měšťanské škole se měnily takto:

Rok	Počet tříd	Počet žáků		
		celkem	chlapců	dívek
1934	6	288	149	139
1935	6	261	137	124
1936	6	245	131	114
1937	6	236		
1938	6	265		
1939	8	268	166	102
1940	8	282	159	123
1941	8	308	160	148
1942	7	255	133	122
1943	5	188	100	88
1944	4	154	89	65

Veškeré provozní náklady na školu hradila obec Vinoř. Příškolené obce nepřispívaly, i když počty docházejících žáků stoupaly na 56 žáků z Přezletic, 25 z Radonic a 31 z Hor. Počernic, Chval a Svépravic.

Žáci z příškolených obcí byli povinni platit školné ve výši 200 Kčs ročně. Platících však bylo velmi málo.

Literatura: Kneisl - „Školství okresu Karlínského."

Cukrovar

Mimořádný hospodářský a sociální význam pro Vinoř a okolní vesnice měl koncem 19. století a v první polovině 20. století místní spolkový rolnický cukrovar.

V roce 1868 se zde utvořilo rolnické družstvo pro stavbu cukrovaru. Bylo vydáno 1050 akcií po 200 zlatých. Stavba počala v roce 1870 a byla ukončena v r. 1872. Téhož roku proběhla první kampaň.

První ředitel cukrovaru se jmenoval Příhoda, po něm Jiřina, později Svehla.

V roce 1890 se cukrovar ocitl v ekonomické tísni, z níž jej zachránil hrabě Černín. V roce 1912 hrabě Otakar Černín skupovával akcie a nabízel za kus až 20 tisíc korun proti skutečné hodnotě 3 tisíce korun, ale rolníci akcie neprodali.

Během své činnosti zpracoval cukrovar tato množství řepy: (v tisících metric. centů).

Rok	množství v tis.	Rok	množ. v tis. q.
1870	66	1875	160
1871	80	1876	55
1872	80	1877	85
1873	135	1878	78
1874	90	1879	110

1880	185	1892	298
1881	166	1893	230
1882	195	1894	350
1883	130	1895	230
1884	160	1896	340
1885	95	1897	300
1886	160	1898	292
1887	120	1899	335
1888	190		
1889	250		
1890	256	1953	150
1891	279		

Vyráběl se zde žlutý krystalový cukr, který se jako polotovar dovážel do Čakovic ke zpracování v rafinerii.

V roce 1912 vznikl syndikát hospodářů, který vykupoval akcie od nezemědělských podnikatelů. Přijali povinnost dodávat dostatečné množství řepy. Rekordního množství 350 tisíc q zpracované řepy se zde dosáhlo v r. 1895. Potom dodávka řepy silně kolísala. Po roce 1918 se rozvinulo stavebnictví, v jehož důsledku ubývalo zemědělské půdy. Citelným zásahem bylo vybudování letiště ve Kbelích, které znamenalo státní zábor 400 ha půdy. Proto v letech 1919 a 1920 žádalo družstvo, aby mu z první pozemkové reformy byly přiděleny dvory Čvrčovice a Radonice, později Letňany. Dále přikoupilo družstvo hospodářství Zdeňka Hybši ve Dřevčicích.

Podnik byl organizačně a technicky velmi dobře veden, soustavně se prováděla údržba a technická zlepšení. V kampani zde nacházelo zaměstnání až 300 lidí místních, z

okolních obcí, i sezonních dělníků z Příbramska a z jižních Čech, domácími lidmi nevraživě nazývaných „horáky". Pro mnoho rodin to znamenalo záchranu před bídou. Já sám jsem jednu kampaň v cukrovaru pracoval jako dělník (r. 1939), když jsem jako učitel po maturitě nedostal místo. Řepnými řízky se krmil dobytek, vápennými kaly (tak zvanou „šámou") se hnojila pole.

Postupem doby ztrácela výroba ekonomický efekt a stávala se nerentabilní. Poslední kampaň byla v r. 1953 a trvala od 21. října do 13. listopadu 1953. Zpracovalo se 147.374 q. řepy, která měla cukernatost 23%.

Cukrovar byl zrušen, výrobní zařízení z malé části demontováno, většinou na místě likvidováno jako kovový šrot.

V roce 1959 byly likvidovány rampy, kterými se plavila řepa. Občané si zdarma rozebrali množství zachovalých cihel.

Dne 20. února 1960 o 13,00 hodině byl odstřelen cukrovarský komín, 65 m vysoký, který tvořil po 90 let charakteristickou dominantu obce. Zbořený komín poskytl zachovalé cihly. V převážné části z nich byl postaven v té době rekonstruovaný kulturní dům v sousedních Přezletících.

Od roku 1957 přešel objekt bývalého cukrovaru do správy podniku ČKD Stalingrad Praha-Vysočany, který zde provedl rozsáhlé účelové adaptace pro sklady. Prostoru bývalých řepných ramp využívá dosud čákovický cukrovar jako překladiště řepy. Každoročně se sem řepa svážÍ z okolních zemědělských podniků na hromady, znovu se nakládá a přepravuje do Čákovic.

Obytné „úřednické" domy, jež byly součástí objektu cukrovaru, byly levně prodány za-

městnancům cukrovaru, a to čp. 158 Eliasovi, čp. 159 Zdeňku Mouchovi, čp. 160 Najmanovi a čp. 161 Adamu Mintachovi.

V souvislosti se založením cukrovaru roku 1868 vznikla potřeba zvýšit efektivitu pěstování cukrovky využitím strojů a tím předpoklad konjunktury pro jejich výrobce. Tyto možnosti znal a později jich prakticky využil inženýr Václav Otakar Deyl, který byl v té době zaměstnán jako kontrolor cukrovaru. Jeho bratr - profesor Jan Deyl (nar. 1855, zemřel 1924) byl věhlasným přednostou oční kliniky v Praze.

Úvodní fáze výroby zemědělských strojů měla manufakturní charakter. V roce 1897 vystavěl V.O. Deyl obytný dům čp. 103, který byl v té době osamocenou stavbou při císařské silnici v prostoru mezi cukrovarem a farskou zahradou. Ve sklepních prostorách tohoto domu byly v r. 1900 vyrobeny prototypy prvních zemědělských strojů - plečky. V prvním desetiletí zaměstnával podnik jednoho až tři řemeslníky - kováře, pod vedením mistra Františka Klokočníka, kováře z Radonic.

V roce 1909 byla zahájena výstavba továrny. Do r. 1914 zde pracovalo již 50 zaměstnanců. Vyráběly se plečky a vyoravače. Poptávka byla značná, výrobky se vyvážely do Maďarska, Haliče, Dolních Rakous, Ruského Polska a na Ukrajinu.

První světová válka znamenala zastavení výroby a ztrátu všech zahraničních odbytišť. Po válce se pracovalo jen pro malé a střední rolníky. V r. 1929 se vlivem omezení oseverních ploch cukrovky dostavila krize, v letech

1933 až 1935 se zde nepracovalo. V roce 1935 zde pracovali pouze 3 dělníci, za okupace zde bylo zaměstnáno 80 dělníků, v roce 1945 již 145 zaměstnanců. Během okupace ze zaměstnanců nikdo nebyl poslán na práci do „Říše". Továrna pracovala pod vedením zakladatelových synů Přemysla Deyla (naroz. 14.6. 1897-zemřel 7. 2. 1971) a ing. Vladivoje Deyla (naroz. 31. 10. 1900 - zemřel 1. 12. 1971).

Dnem 1. března 1948 byla továrna znárodněna. Vznikl národní podnik Ústřední opravny zemědělských strojů.

Na straně 206. této kroniky je obecná zmínka, že přílohou jerezijánského katastru z r. 1713 byl i přehled důchodů, plynoucích vrchnosti z různých hospodářských podniků, -lihovarů, pivovarů, papíren a pod. Jato průmyslově podnikatelská činnost šlechty se v 18. století rozšiřovala s postupujícím technickým pokrokem. V počátcích měla manufakturní charakter, později nesla znaky průmyslové výroby s využitím strojů.

Jaké na zdejším panství Černínově tuto činnost vyvíjeli. Jak známo, ve Kbelích vlastnili pivovar, v Satalicích, v Radonicích a ve Vinoři měli cihelny. Všechny tři postupně zanikly, když vyčerpaly vrstvy cihlářské hlíny v rentabilní vzdálenosti od pecí. Nejdéle se udržela cihelna v Satalicích, která ještě po Černínech změnila majitele.

Vinořská cihelna stála v prostoru proti zámku, v místě sousedícím s dosud zachovaným stavením čp. 139 (u Ottlů), které k cihelně původně patřilo. Naopak sousední stavení čp. 149 nemělo s cihelnou nic společného, bydlelo zde hraběcí služebnictvo. Využívalo se vrstev cihlář-

ské hlíny v prostoru od císařské silnice směrem k zahradě nynějšího čp. 104 (u Kolaříků). Vytěžená plocha je dosud dobře patrná. Pálily se zde kvalitní ruční cihly s nápisem Vinoř. Setkáváme se s nimi při likvidaci nebo přestavbách starých staveni a v nejednom případě je jich i dnes možno použít jako stavebního materiálu. Staří pamětníci uvádějí, že posledním cihlářem-pecařem byl jakýsi Pavlík. Pomáhal mu místní ovčák, jménem Vít. Cihelna byla zrušena roku 1902.

S výrobou cihel souvisí zde i rozvoj stavebních řemesel. Zedník a tesař byly uznávané profese, vyžadující náležitou přípravu. Výuční list Václava Vrby z r. 1869 dokládá, že zednické řemeslo mělo čtyřletou učební dobu. Jistě se zde uplatňovala podnikatelova snaha co nejdéle využít lacine učňovské práce.

Místní zedníci a tesaři pracovali za těžkých podmínek též na pražských stavbách. Do práce chodili pěšky na značné vzdálenosti. Z vyprávění svých rodičů vím, že dědové chodili denně pěšky z Radonic, z Vinoře, z Přezletic do Prahy - na Bílou horu. Svůj úděl humorně glosovali tvrzením, že „.... zedník a tesař přijdou večer z práce, pověsí kabát na hřebík. Když odcházejí do práce, kabát se ještě houpá."

Lidová písnička:

Stavěli tesaři zedníkům lešení,
po něm se procházi moje potěšení.
Moje potěšení s modrýma očima,
pro tě bych, miláčku, do vody skočila.
Do vody skočila, kde se voda točí,
protože mám ráda tvoje modré oči.

Komunikace

Spolu s Vinořem jako správním a kulturním centrem, kterým Vinoř po dlouhou dobu byla, vyžadovalo přirozeně komunikační propojení s okolními vesnicemi, které se postupně vytvářelo podle potřeby. Hovoříme-li dnes o komunikacích, je nutno míti na paměti jejich původní stav. Původně šlo o široké, prašné pěšiny bez kamenitého podkladu, lemované stromovím, odpovídající účelům, kterým sloužily. Technický pokrok si vyžádal jejich přestavby až ve druhé polovině 19. století, kdy byly „štětovány" a „válcovány".

Od pradávna vedla Vinoří tak zvaná císařská silnice z Prahy do St. Boleslavi. V dobách, kdy pražský „Hrad" byl ještě tvrzí, (r. 929), jel po ní kníže Václav navštívit svého bratra Boleslava. Do Prahy se vracel až za tři roky, ve slavném smuteční průvodu. Prach vinořské silnice šlapal tehdy bosý bratrovrah Boleslav.

Po této cestě konal pobožné pouti císař Karel IV., velký ctitel svatováclavského kultu.

Po staré cestě prchal císař Ferdinand I. před morem do Brandýsa n. L.

Císař Rudolf II. si oblíbil Brandýs

jako letní sídlo. Tamější zámek dal rozšířit, vybudovat zámeckou zahradu se skleníky a klecemi pro zvěř. Jezdíval tudy na brandýský zámek doprovázen svým osobním lékařem Jadeášem Hájkem z Hájku a slavným hvězdářem Tychonem de Brahem. Za nim přijížděli turečtí poslové v orientálních úborech.

Od krále Matyáše vraceli se tudy čeští protestanti, když pán země nevyhověl jejich stížnostem na krutý katolický útisk. Snad už cestou rozhořčeni spřádali plány pražské defenestrace.

V dobách třicetileté války procházely po ní císařské i švédské vojenské houfy. V té době byl vypálen Brandýs, i vinořská tvrz. Přísný katolík Ferdinand II. se po skončení třicetileté války řídil heslem „čí vláda - toho víra" a nestrpí ve své říši jinověrce. Po naší cestě též odcházejí exulanti z Prahy do Slezska.

Konfiskované majetky císařových odpůrců dostávají vojevůdcové a kněží, zvláště jezuité. Již od roku 1609 zavedli pouti z Prahy do St. Boleslavi. V roce 1617 začali se stavbou kostela sv. Panny Marie ve St. Boleslavi, ale třicetiletá válka stavbu přerušila. Chrám byl dokončen a vysvěcen až r. 1690. V roce 1674 začínají stavbu t. zv. „Svatováclavské cesty" z Prahy do St. Boleslavi. Těchto 44 obdélníkových barokních kapliček s trojúhelníkovými štíty dodnes vroubí cestu z Karlína přes Libeň, Prosek, Kbely, Vinoř, Podolánku, Dřevčice, Vrábí do St. Boleslavi. Moderní přestavby zrušily starou cestu, jejíž kapličky zůstaly opodál a vytvořily cestu novou, dnešní. Na katastru naší obce to byli Černínové, kteří dali roku 1785 vysázet kaštanovou alej podle příštipové ces-

ty k zámku ze Kbel. Z této soukromé silnice stala se v letech 1797 - 1834 silnice státní a Svatá cesta byla zorána.

Během času naše stará silnice vedla kroky mnoha dalších slavných lidí. Koncem roku 1884 jel tudy v kočáře nemocný Bedřich Smetana z Jabkenic u Ml. Boleslavi do Prahy.

Jezdíval po ní z Prahy do Vestce u St. Boleslavi jiný slavný hudebník - Josef Bohuslav Foerster.

Byly doby, kdy pěší cestování bylo ctností z nouze. Cestování ekvipáží, koňmo, dostavníkem, bylo dosti drahé, železnice teprve začínaly. Chodilo se tedy pěšky. (Za časů Karla Hynka Máchy se chodilo pěšky až do Benátek a do Milána. Hudební skladatel Jos. Suk vzpomíná, že jeho otec - kantor v Křečovicích na Benešovsku, se vydal po vyučování za nevěstou pěšky do Prahy a před začátkem vyučování druhého dne musil být nazpět.) Slavný herec Eduard Vojan chodíval každý týden přes Vinoř z Prahy do Brandýsa a po cestě se učil role. Básník Josef Svatopluk Machar šlapal tuto silnici vždy o studentských prázdninách do Brandýsa domů k rodičům.

Od roku 1911 vystřídaly kočáry a formanské vozy první autobusy. Ve třicátých letech byla silnice asfaltována a do země položen první telefonní kabel.

Silnice zažila vpád hitlerovských vojsk, smutné doby okupace.

Viděla i květen roku 1945, kdy po ní jely ruské tanky.

Dnes projedou po této staré cestě denně tisíce automobilů. Máme za volantem čas vzpomenout, kdo tudy jel před námi ?

Však i motoristé na vinořskou silnici vzpomínají. Známý cestovatel Fr. Elstner vzpomíná na naši silnici ve své knize „Tango argentina". Se svým automobilem projel 30 tisíc km po cestách i necestách Mexika a Argentiny a vrátil se bez úhony do Čech. Zde jej na cestě u Vinoře německé auto nárazem zničilo.

Historie ostatních silnic z Vinoře do sousedních obcí není zdaleka tak stará ani bohatá. Proudil však po nich život drobných lidí se všemi radostmi i strastmi. Jely po nich stovky, ba tisíce ověnčených svatebních kočárů do vinořského kostela, i pohřebních průvodů na vinořský hřbitov. Drkotaly po nich koňské i volské potahy, obtížené úrodou z polí. Skotačily na nich generace školáků cestou do vinořské školy. Každá z nich měla svůj charakter a své zvláštnosti.

Silnice ze Satalic do Vinoře byla budována r. 1876. Po obou stranách byla lemována kaštanovou alejí. Na svahu, klesajícím k mostu přes potok Valchu, byly vysázeny topoly.

Silnice z Vinoře do Radonic byla vybudována r. 1891, osázena švestkami a jabloněmi, opatřena třemi polními křížky. Na terénním vrcholu stála stará košatá lípa a křížek. Říkalo se zde „U sv. Jána." Obdobné křížky stály za vsí nad Vinoří při polní odbočce a na rozcestí za vsí v Radonicích. Říkalo se zde „U křížku."

Roku 1897 se stavěla silnice ze Satalic do Radonic nákladem 17 tisíc zlatých. Vinořská obec se na její stavbě podílela v délce 1065,5 m a zaplatila 2344 zlatých. Silnice byla lemována jabloňovou alejí.

V roce 1908, když císař František Josef I. slavil 60 let svého panování, byla vybudována silnice z Vinoře do Hor. Počernic,

zvaná „Jubilejní", lidově „Jubilejka". Uvedení do provozu bylo spojeno s velkou slavností sázení stromů, jíž se okázale zúčastnily též hraběcí děti. Slavnost pak pokračovala v zámeckém parku za účasti vesnického obyvatelstva. Po řadu let byly třešňové aleje na „Jubilejce" vydatnou zásobárnou ovoce.

Silnice z Radonic k vinořskému cukrovaru byla postavena pro tento účel. Její význam pominul se zánikem cukrovaru.

V roce 1914 byla vybudována silnice z Přezletic do Vinoře se dvěma můstky přes vodoteč „Pod zahradami" a přes t. zv. „Prostřední strouhu", to je přes „Čtěnický potok". Na Čtěnický háj navazovala úvozová cesta s třímetrovými stráněmi po obou stranách. Úvoz zanikl při výstavbě rodinných domků. Připomínají jej pouze vysoké podezdívky plotů „U Brabenců" - čp. 238, „U Blovských" - čp. 193 a „U Jesařů" - čp. 197. Při stavbě rodinného domku „U Svobodů" - čp. 273 ručně odkopali a odvozili jílovitý terén ve výšce 2,5m, délce 20m a hloubce 15m.

Historie vinořské pošty souvisí s historií silnic a dopravy. Původně byla pošta v čp. 21. „U Charvátů", v budově bývalé školy, kterou od obce koupila Barbora Charvátová (narož. 6. 11. 1845 - zemřela 25. 6. 1907), v té době poštmistrová. Úřadovalo se tak, že v kupeckém krámě byl stůl, vyčleněný pro poštu. Pošta měla svého koně. Třikrát denně jezdil poštovní vůz k vlaku do Satalic a vozil též pasažery. Platilo se 20 krejcarů za osobu. Pošta se roznášela dva-

krát denně, cukrovar ji dostával třikrát denně. Doručovací obvod tvořily obce Vinoř, Kbely, Satalice, Radonice, Jenštejn, Podolánka, Čvrčovice, Přezletice (a osada Čtěnice).

Před zavedením poštovních známek se od doručení dopisu vybíral poplatek 2 krejc. Plat listonoše činil 24 zlatých měsíčně.

Pošta měla telegrafní spojení s Prahou. Telefon sem byl připojen až v roce 1924, když před tím již existovala telefonní linka do místního zámku.

Po Barboře Charvátové byli poštmistry vinořské pošty úředníci jménem Hála, Ježek, Kučera, Haklová. V letech 1920-1930 byl zde poštmistrem úředník Ronhüttel, v letech 1930 - 1948 Miroslav Sýkora a pozdě ji Bedřich Puš.

Současné generace zachovávají v paměti postavy vinořských doručovatelů (listonošů), lidově zvaných „pošťáků" - důvěrných znalců poměrů v rodinách, radostí i trápení, která s poštou lidem přinášeli. Byli to Bohumil Lafek (nar. 1875), Josef Lafek (nar. 1867), Jan Holeček, Vodvářka, Václav Černý, Oldřich Hladík, Josef Hladík.

Během let změnila pošta několikrát své umístění. V roce 1943 se od Charvátů přestěhovala do domu paní Frankové čp. 78 (původním majitelem byl truhlář Mann), kde působila až do roku 1956. Dne 24. června 1956 se přestěhovala do domu čp. 1 (U Mázlů). Tento objekt přechodně opustila v roce 1965, kdy se zde prováděly adaptační práce (změna vchodu, nová okna, podlahy, příčky v pomocných místnostech, telefonní boxy a podobně. V době od 28. července 1965 do 26. listopadu 1965 pošta přechodně pracovala v sousedním domě čp. 81 U Jišnovských, v té době užívaném osvětovou besedou.

Světová válka

1914 - 1918

Dne 28. června 1914 byl v Sarajevu zavražděn následník trůnu Ferdinand d'Este a jeho manželka Žofie, rozená hraběnka Chotková. Dne 26. července 1914 vyhlásilo Rakousko Srbsku válku a mobilizovalo.

Sarajevský atentát byl záminkou, nikoliv vlastní příčinou vzniku světové války. Ta byla zákonitým důsledkem vývoje. Hledaly se nové zdroje surovin, nová odbytiště výrobků, stupňovalo se úsilí o přerozdělení mocensko politických pozic, upolitňoval se vnitřní rozklad „žaláře národů" - Rakousko-Uherska. Hnací silou rostoucího zbrojení byl pruský militarismus, zosobněný postavou Viléma II. Válka tedy nevypukla, ale byla systematicky připravována.

Z místního hlediska nás zajímá předpoklad, že i na vinořském zámku proběhl nějaký důležitý rozhovor či jednání, zapadající do atmosféry válečných příprav. Vždyť na vinořský zámek se sjížděly prominentní osobnosti habsburské monarchie. Každoročně sem jezdil Ferdinand d' Este a arcikníže Karel, pozdější rakouský císař. Důležitou pozici zaujímal hrabě Otakar Černín. Zvlášť po smrti císaře Františka Josefa I. (zemřel 21. listopadu 1916 v 86 letech) a nástupu Karla I. na císařský trůn dne

26. listopadu 1916 patřil Otakar Černín k nejvlivnějším rakousko-uherským politikům. Dne 22. prosince 1916 byl jmenován zahraničním ministrem. Byl aktivním pokračovatelem habsburské politiky a zastáncem monarchie. Byl však schopen posuzovat situaci reálně a v tomto smyslu podával vladaři své návrhy. Například dne 12. dubna 1917 doporučoval Karlovi I. jednat o míru. Názorové neshody a zákulisní jednání právě v této otázce byly příčinou, že Otakar Černín dne 14. dubna 1918 zřejmě též v předtuše blížícího se konce úřad ministra složil. Rakousko-Uhersko pak pohřbil jeho nástupce Julius Andrassy.

Válka přinesla utrpení především dělnému lidu. Tátové a synové narukovali. Měli bojovat „za císaře pána a jeho rodinu" a nevěděli proč. Trpěli a umírali na frontách - čas od času přicházela do vsi úmrtní oznámení. Prvním padlým byl učitel Karel Soukup. Padl v Haliči 18. října 1914 ve stáří 33 let.

Doma trpěly ženy a děti hladem. Nízká životní úroveň na venkově se vznikem války dále rychle zhoršovala ve všestrannou bídu. Nezmírnil ji ani přídělový systém, zavedený 1. lednem 1915. Potravinové lístky byly inflační, nedostal se na ně ani příděl. Rekviziční komise prováděly domovní prohlídky u sedláků i u domkářů a zabavovaly co se dalo - mouku, obilí, brambory, drůbež. Lidé, aby si zachránili nejnutnější živobytí, schovávali potraviny do skrýší. V každém stavení takovou skrýš měli.

Stát stáhl kovové peníze a nahradil je nekrytými papírovými státovkami. Peněz

bylo tedy dost. Za mouku, máslo, vejce, drůbež nabízeli měšťáci horentní sumy, až se venkovanům hlava točila. S počátku brali peníze, později žádali jen věci. Vznikal řetězový obchod, Němci nazývaný Kettenhandl, z čehož vznikl český název „Řetězování." Řetězovali hromadně ti, kdož měli přístup k potravinám.

Bída se měsíc od měsíce stupňovala. Ve žních vesničané sbírali na poli klásky. Odvážnější užínali klasy ze snopů, nebo odnášeli snopy celé. Obilí mnuli na valše (valcha na praní prádla), zrní mleli na ručním mlýnku. Z prosáté otrubovité mouky se vařilo. Strašlivá byla i nouze o brambory. V době jejich sklizně jezdily zdejší ženy až do Německého Brodu - nynějšího Havlíčkova Brodu, kde pomáhaly při sklizni. Za odměnu chtěly jen brambory. V noci je převážely v pytlích a batozích vlakem do Horních Počernic a odtud udřené a hladové je pěšky na zádech odnášely domů. Celou cestu se chvěly strachem z vlakových prohlídek, které všechny převážené potraviny bezohledně rekvírovaly. Nebylo čím mastit, čím sladit. Lidé vařili z cukrové řepy sirup. Sladili jím černou kávu z praženého žita, nebo z cikorky.

V roce 1918 činil příděl potravin na osobu tato množství:

1 kg cukru na měsíc
100 kg brambor na rok
čtvrt litru mléka na den
půl kg masa pro 3 osoby na týden
denní dávka kukuřičného chleba - 165 gr.

Nejhůře dolehala válka na školní děti. Uprostřed bídy byly nuceny deklamovat oslavné básničky a oslavovat jednou vojenské vítězství, jindy mocnářovy zásluhy. Na frontách jim mrzačili a zabíjeli otce a ony byly nuceny přispívat na válku různými sbírkami. V roce 1916 bylo na zdejší škole sebráno na rakouský Červený kříž od všech 443 žáků celkem 100 K rakouských. Vinořská obec upsala na válečnou půjčku celkem 77.100 K rakouských. Nebylo čím topit, ve škole byly uhelné prázdniny.

V roce 1918 propukla epidemie t. zv. španělské chřipky. Ve Vinoři na ni zemřela občanka Marie Jetelová a tři školní děti.

Nesmyslnost války, vzestup národního cítění a šířící se zprávy o existenci a výsledcích zahraničního odboje vedly české vojáky k dezerci. Již 3. dubna 1915 přešly dva prapory 28. pražského pěšího pluku k Rusům. Na druhou stranu fronty přebíhají skupiny českých vojáků i jednotlivci, kteří využívají příležitosti nebo odvážně nasazují při přechodu své životy. Z války se pak vracejí jako legionáři.

Z vinořských občanů se vrátili jako

francouzští legionáři :

Bohumil Vandas
Alois Hanuš
Josef Nesnídal

ruští legionáři :

František Brabenec
Josef Jichý
Karel Žitný
Antonín Holý
Jan Hladil
Antonín Šulc
Václav Malý
Josef Velikovský

italští legionáři : Karel Vondráček
Frant. Bartásek
Josef Kulišan
Václav Černý
Josef Pětník
Jaroslav Somecký
František Nacházel

V únoru 1918 vznikla vzpoura námořníků v boce Kotorské. Zúčastnil se jí vinořský občan František Nacházel.

Legionáři z obcí Vinoř, Satalice, Radonice, Jenštejn, Podoláňka, Přezletice utvořili jednotu Československé obce legionářské se sídlem ve Vinoři o 47 členech. Jako jednota vyvíjela aktivní činnost národně uvědomovací a kulturně politickou v duchu myšlenek presidenta T. G. Masaryka, jako záštita politického systému první republiky. Vynikala názorovou a organizační semknutostí. Po vzniku Svazu protifašistických bojovníků byli legionáři začleněni do této organizace ve Kbelích. Tím činnost legionářské jednoty formálně i prakticky zanikla, její členové postupně vymřeli. Ve Vinoři dosud žijí pouze dva poslední - Václav Černý a František Nacházel.

Vznik samostatné republiky - 28. říjen 1918 byl radostně přivítán a slaven. Bída však rázem nepřestala. Lidé poráželi stromy na palivo. Proto okresní úřad poslal do Vinoře skupinu 10 četníků, aby tomu zabránili. Hlídkovali zde v době od 7. do 14. prosince 1918 a byli ubytováni v učebně 1. třídy staré školy.

Mnozí se z války nevrátili. Zármutek a svízelnou hmotnou situaci rodin po

padlých nemohly zmírnit různé sociální akce a sbírky, ani vdovské a sirotčí podpory. Sbírka, provedená na místní škole v roce 1919 ve prospěch vdov a sirotků po padlých vynesla 868,60 Kčs.

Na paměť obětem 1. světové války vybudovali vinořští občané pomník, umístěný v parku před hlavním vchodem na hřbitov. Socha znázorňuje vesnickou ženu-matku se srpem v ruce. Upírá dlaní zastřený zrak do dálky, jako by vyhlížela návrat svého muže. U nohou jí sedí nahý chlapec. Na přední straně pískovcového podstavce je nápis: Sourodáci, muži, otcové - oběti vašich zapomenout nemohou věkové. 1914-1918. Občanstvo vinořské neštastným obětem světové války. Na bočních a zadní straně podstavce jsou vytesána jména padlých. (Viz stranu 46. této kroniky).

Pomník byl slavnostně odhalen dne 28. října 1921.

Oběti padlých v 1. světové válce každoročně vzpomínáme položením věnce.

Na chodbě v 1. patře staré školy byla zasazena pamětní deska padlých učitelů Karla Soukupa a R. Žáka.

K. Soukup
† 18. X. 1914

R. Žák
† 12. 9. 1914

Správa obce

Představitelem feudální správy panství byl hejtman (správce), který zastupoval vrchnost. O pořádek v obci se staral rychtář. Jeho právo bylo vymezeno vrchnostenskými předpisy: vybíral daně, staral se o robotu, plnil udělené rozkazy. Někteří rychtáři neuměli psát ještě roku 1840. Proto za ně vyřizoval spisy a vyhlašoval rozkazy buď učitel, nebo farář. Rychtářovi k ruce byli jmenováni dva nebo tři konšelé, kteří se svými podpisy účastnili na prodejích, směnách nemovitostí, svatebních smlouvách a podobně. Ve Vinoři to byli:

Hejtmani –

roku 1676	Jiří Nikodém Straka
1691 - 94	František David Jaroška
1706 - 7	František Josef Král

Rychtáři –

r. 1738	Pavel Bodlák
1738	Vavřinec Pfenig
1746	Jiří Fojt
1759	Jiří Janatka
1760	Josef Schneider
1763	Jan Marek

r. 1793 Matěj Jindřich
1805 Matěj Vitův
1806 Jan Repka
1808 Martin Švestka
1810 Josef Vikuk
1814 Tomáš Pokorný

Konšelé –

r. 1676 Adam Kyselo
1676 Jan Srp
1738 Pavel Byšický
1747 Jiří Fojt
1759 Josef Schneider
1763 Václav Antoš
1769 Jan Vydra
1794 Jan Brepta
1806 František Bubeníček

Vyhlášením zemského zřízení vzniká funkce volného starosty obce. Konšely nahradili volení členové obecního zastupitelstva.

Vinořská obec neměla původně samostatnou správu a až do roku 1890 byla součástí spojených obcí Vinoř-Kbely-Satalice s jedním starostou. Byl jím nejprve hrabě Otakar Černín, později Antonín Hofman, rolník z Vinoře a Adolf Soukup, rolník ze Kbel.

Usnesením zemského výboru království Českého ze dne 20. září 1890 za souhlasu c. k. místodržitelství byla obec Vinoř prohlášena za samostatnou. Prvním jejím starostou byl dne 19. prosince 1890 zvolen Antonín Reithamel.

Starosty obce postupně byli :

v letech

1890 - 1898 Antonín Zeithamel, obchodník
1898 - 1919 MUDr Josef Chini, lékař
1919 - 1923 Josef Stella, obuvník
1923 - 1927 Josef Hofman, statkář
1927 - 1929 Václav Holý, hajný
1929 - 1931 Josef Barochovský, hostinský
17.5. - 13.12. 1931 Josef Hofman, statkář
1931 - 1932 Bohumil Vandas, úředník
1932 - 1935 Pavel Šulc, techn. úřed. - Nová Vinoř
1935 - 1945 Emil Zazvonil, tech. úředník

Prvním starostou, voleným v červnu 1919 podle zákonů samostatné Československé republiky byl tedy obuvník Josef Stella.

V roce 1922 při projednávání otázky výstavby obecního domu pro ubytování učitelů vznikly názorové neshody v obecním zastupitelstvu, vrcholící odstoupením obecního zastupitelstva dne 9. března 1922. Půl roku bylo v obci bezvládí, až 1. září 1922 jmenována správní komise s předsedou Václavem Doušou. Pracovala až do 13. ledna 1923.

Dnem 1. ledna 1929 byly zřízeny okresní úřady v souvislosti s územní reorganisací. Zanikl politický okres Karlínský a vznikl okres Praha - venkov.

Obec si vydržovala své uniformované strážníky. Byli to v letech

1887 - 1921 Václav Němec
1912 - 1941 Václav Salač (v r. 1914 narukoval, vrátil se r. 1920)
1931 - 1946 Antonín Antony (odešel do pohraničí - Bukovce u Čes. Lípy).

Obecní úřad pro spojené obce Vinoř-Kbely-Satalice byl v roce 1874 na panském dvoře ve Vinoři. V období starostování Adolfa Soukupa se obecní úřad přestěhoval do Kbel. Po osamostatnění Vinoře byl obecní úřad umístěn v přízemí domu čp. 8-9 Žitných.

V roce 1897 koupila obec od Ladislava Ambruse dům čp. 97. Ambrus byl c.k. rytmistr dragounského pluku v Brandýse n.L.-Staré Boleslavi. Dojížděl sem denně koňmo nebo kočárem. Jeho manželka byla herečkou v německém divadle v Praze. Jde o budovu nynějšího místního národního výboru, v té době přízemní. Obecní úřad byl umístěn v místnostech nynějšího bytu domovníka.

První patro této budovy bylo přistavěno až v roce 1921.

Změny příslušnosti obce Vinoř do okresů

v letech	okres
1850 1869 1880 1890 1900 1910 1921	okres Karlín
1930	Praha - venkov
1950	Praha - sever
1961 1970	Praha - východ
1974	hlavní město Praha

K návrhu obecního starosty Antonína Zeithamla usneslo se obecní zastupitelstvo na svém sezení dne 1. března 1893 zříditi ve Vinoři sbor dobrovolných hasičů. Na provolání obecního zastupitelstva se přihlásilo deset zakládajících členů.

Byli to:

Antonín Zeithamel, obchodník
Antonín Hofman, statkář
Kateřina Urbanová, soukromnice
Václav Jiřina, ředitel cukrovaru
Josef Dáňa, účetní cukrovaru
Jan Mann, majitel truhlář. živnosti
Šimon Bejvl, farář
Emanuel Karoušek, rolník
Karel Verner, soukromník
Jan Máša, stavitel

Hasičský sbor byl sestaven z dvanácti činných členů. Byli to:

Emanuel Karoušek, zahradník
František Žitek, tesař
Antonín Klifner, tesař
Václav Semecký, pokryvač
Josef Fridrich, zedník
Jan Zeman, tesař
Antonín Balcenský, zámečník
František Bubeníček, sedlář
Alois Nouša, rolník
František Machač, dělník
Antonín Pitha, dělník
Václav Žitek, malíř

Dále se přihlásilo 38 přispívajících členů.

Nejvyššího počtu dosáhl sbor v letech 1933 a 1934, kdy měl 26 činných členů.

Ustavující valná hromada se konala dne 25. března 1893. Přijala stanovy sboru a zvolila první funkcionáře. Byli to:

velitel - Emanuel Karoušek
podvelitel - František Zítek
jednatel - František Sýkora
cvičitel - František Havlíček

Z činnosti požárního družstva nebyly přirozeně zkušenosti. Proto byl do funkce cvičitele povolán František Havlíček, který již dříve cvičil hasičský sbor ve Vysočanech.

První zásah proti požáru provedli zdejší hasiči již za měsíc po ustavení sboru dne 30. dubna 1893, když hořelo v místní hrabečí cihelně. Přesně za měsíc, tedy 30. května 1893 zde hořelo znovu.

Nově založený spolek byl od prvopočátku velmi aktivní. Již 28. května 1893 uspořádal taneční zábavu s čistým výnosem 52 zlatých. V prvním roce trvání sboru byly tři výborové schůze a valná hromada. O souhlas ke konání každé schůze bylo v té době nutno žádat na hejtmanství.

Vinořský sbor dobrovolných hasičů vynikal svou mobilností. Měl spolehlivou signalizační organizaci, která mu umožňovala včas zakročovat prakticky při všech požárech v okolí. Z dobových záznamů se dovídáme, že jich nebylo zrovna málo. Jak například v roce 1894:

požár v čakovickém cukrovaru,
hořela stodola ve Dřevčicích,
hořel stoh slámy v Satalicích.

Dne 25. března 1895 vyhořel ve Vinoři domek Semeckých čp. 61.

V pozdějších obdobích zasahovali zdejší hasiči při požáru auta u Miškovic,
při požáru stodoly v Jirušeni,
při požáru stohu ve Kbelích,
při požáru stohu v Ďáblicích,
při požáru kolny v Čakovicích
při požáru stohu v Jirnech,
při požáru továrny Vaníčck v Satalicích,
a v mnoha případech dalších.

V květnu 1920 vypukl ve Vinoři požár na pile stavitele Josefa Hradce. Způsobil škodu čtvrt milionu Kčs. Shořely zásoby řeziva a strojní zařízení.

V roce 1886 vyhořelo stavení číslo popisné 24. - MUDr Chini.

V roce 1913 vyhořela stodola u čísla popisného 18. Později zde bydlel listonoš Oldřich Hladík.

Celková bilance činnosti požárního družstva je úctyhodná. Za 85 let činnosti zasahovalo bezmála ve 300 případů.

Vlivem soustavné přípravy a výcviku mělo družstvo trvale vysokou výkonnost. Například v roce 1895 se uskutečnilo 29 praktických a 4 teoretická cvičení.

Významným rokem pro činnost sboru byl rok 1899, kdy se ve Vinoři konal III. župní sjezd hasičstva za účasti 24 požárních sborů z celé župy.

Ve sboru bylo pečlivě dbáno na evidenci a ošetřování nářadí a materiálu. Od roku 1903 se pravidelně ročně konala prohlídka, jejíž výsledek byl projednáván ve výboru.

Aktivita sboru ustala přirozeně v období první světové války, ale pokračovala již v prvních poválečných letech. Ke záznamů například víme, že v roce 1923 se cvičilo pravidelně třikrát týdně - v úterý, ve čtvrtek a v sobotu.

Významným momentem v životě hasičské jednoty bylo zakoupení motorové stříkačky. O koupi bylo rozhodnuto na členské schůzi sboru dne 5. ledna 1929. Stroj dodala firma ing Holeček a stál 49.000 Kčs. Jde o výsledek na tehdejší poměry úctyhodný, uvážíme-li, že činnost sboru nebyla dotována ze státních nebo obecních prostředků. Stroj byl předán dne 23. července 1933.

S obětavostí a nadšením, jež byly hasičům vždycky příslovečné, se členové místního sboru účastnili mnoha akcí v sousedních i vzdálenějších obcích, jako byla okrsková cvičení a sjezdy, slavnosti a veřejné oslavy. K významnějším lze jmenovat kupříkladu okrskové cvičení, které se ve Vinoři uskutečnilo u příležitosti 40 let trvání sboru dne 18. června 1933, nebo slavnost otevření měšťanské školy ve Vinoři dne 28. října 1933.

S narůstajícím nebezpečím fašismu aktivizoval se vinořský požární sbor k posilování branností státu. Byly navázány přátelské styky s pohraničním sborem v Žalužích u Mostu na podporu vlasteneckých postojů českých lidí v německém prostředí. V branném duchu proběhl v naší obci i župní sjezd, konaný dne 19. července 1936 za účasti 31 požárních sborů. Významným prvkem celé akce byla účast vojenské jednotky 51. dělostřeleckého pluku z Brandýsa n.L., na jehož standartu byla při této příležitosti slavnostně zavěšena stuha s nápisem:

„Za štěstí národa - naše životy". Politicky významnou součástí sjezdu v tehdejší době vzrůstajícího napětí bylo odpolední vystoupení armády v programu cvičení, které se setkalo s mimořádným ohlasem veřejnosti.

Při jiné příležitosti podnikl místní sbor dne 31. května zájezd do Zálužíž u Mostu, aby zde věnoval hraničářům pohár s nápisem „Za vaši věrnost - naši lásku".

Požární sbor byl rovněž organizátorem dalších branných akcí, jako byla například přednáška majora generálního štábu s promítáním filmu o úkolech naší armády, konaná 9. dubna 1937 a obdobná přednáška podplukovníka Laxy o rok později. V červnu 1938 konalo se v rámci branné přípravy námětové cvičení jako protipožární útok na Pechrovu továrnu v Nové Vinoři.

Léta druhé světové války a okupace znamenala temné období i pro činnost místního požárního sboru. Shora byly do života sboru nakomandovány formy, naprosto cizí původnímu poslání hasičů, které odmítli v prvé řadě staří zasloužilí členové. I když tehdejší velitel sboru Jan Šop se všemožně snažil uvádět komanda na únosnou míru, docházelo k postupnému umrtvování činnosti a k pasivitě členů, kteří nebyli ochotni podřizovat se pro ně odpudivým formám polovojenské organizace, sloužící protinárodním zájmům. Do sboru byli v té době nuceně najmenováni občané přes den pracující v obci, kteří přirozeně neměli zájem účastnit se povinných cvičení a všemožně je sabotovali. Jak se nakonec požární ochrana omezila na formální noční služby ve zbrojnici.

Požární sbor je nejstarší organizací, sdruženou v Národní frontě naší obce.

V roce 1978 oslavila 85 let své činnosti.
Při té příležitosti byly na hroby členů místního požárního sboru na vinořském hřbitově položeny květy opatřené stuhami s nápisem „S vděčností a úctou k vaší práci na vás dnes vzpomínáme."
Byli to: Antonín Zeithamel
MUDr Josef Chini
Emanuel Karoušek
František Žitek
Alois Nouša
Josef Martinec
František Bubeníček
František Pinc
Jan Šop
Antonín Klifner
Alois Houdeček
Jan Šafařík
Antonín Plzák
Václav Dufek
Antonín Žitek
Josef Zouzal
Václav Krejčík
Jan Trpišovský
Josef Skákal
František Žitek
Václav Kabát
František Dufek
František Maršík
Václav Mika
Josef Šop
František Černý
Josef Trost
Jan Skákal
Simeon Ciklauri
Josef Sýkora
Ervín Plánička
Jindřich Sixta
Václav Pazdera - Vladimír Brabenec
Josef Luňák - František Výborný

Čas odvál jejich životy - zachoval jejich jména.

Technický pokrok se v obci začal uplatňovat prakticky až po první světové válce. Možnosti obce závisely na celkové úrovni obecního zastupitelstva a na postupu elektrifikace.

Technické i personální vybavení obecního úřadu v prvních poválečných letech odpovídalo potřebám vedení obce v podmínkách c. k. monarchie. Úřadovala zde jedna síla - obecní tajemník. Jistou funkci vykonával asi od r. 1895 Antonín Mareš, po roce 1898 úředník jménem Procházka. Bydlel v čísle popisném 73. Po roce 1916 působil zde Antonín Rieger. Dojížděl sem z Vysočan. Dne 15. října 1920 nastoupil tajemník Josef Nesnídal z Dolních Břežan. Vykonával funkci do roku 1928, kdy pro údajné finanční nesrovnalosti rezignoval. Na jeho místo nastoupil penzionovaný hudební šikovatel Josef Sahula. Působil zde do roku 1932, kdy se do funkce vrátil Josef Nesnídal. Zemský úřad provedl revizi hospodaření, jejímž výsledkem byla satisfakce tajemníku Nesnídalovi. Naopak mu byly uznány a proplaceny nedoplatky. Starosta Václav Holý se mu omluvil.

V té době byla kancelář tajemníka vybavena jednou starou skříní a dvěma židlemi. Na zdi visela podobenka prvního republikánského starosty Josefa Stelly. Obyčejný stůl, sloužící jako stůl psací byl majetkem truhláře Karla Berendy. Teprve usnesením obecního zastupitelstva z 2. ledna 1921 bylo schváleno zakoupení nového psacího stolu. V zasedací síni bylo 18 židlí pro členy obecního zastupitelstva a 2 podlouhlé stoly. Visel zde obraz presidenta republiky.

Usnesením obecního zastupitelstva z 2. ledna 1921 schválena nástavba budovy obecního úřadu. Finanční prostředky byly získány zásahem proti cukrovaru, který obci dlužil 65.000 Kčs na daních. Částka byla vymáhána exekučně. Dne 13. dubna 1921 byla stavba zadána staviteli Václavu Doušovi z Horních Počernic.

Usnesením z 10. dubna 1921 bylo schváleno zakoupení psacího stroje.

O elektrifikaci obce hovoří zápisy na stranách 51, 53, 60, 61 a 97 této kroniky. K doplnění uvádím:

Elektrické světlo v obci zazářilo v roce 1923 v síti veřejného osvětlení po obšírných jednáních obecního zastupitelstva 14.3. - 21.7. - 6.9. - 8.9. - 15.9. roku 1921 a 28.11. - 10.12. 1922 a 9.5. - 15.10. 1923. Stavba obecní rozvodné sítě byla zadána a provedena firmou Bělčický z Kolína.

V roce 1923 zařídil si statkář Josef Hofman na svém statku elektrický agregát, poháněný benzinovým motorem. Výkon postačoval i pro osvětlení ulic v části obce, jak o tom hovoří zápis na straně 52. Od 1. února 1924 byla Vinoř napojena na síť Středočeského elektrárenského svazu. Za odběr 1 KWhod se platila částka 4 Kčs. Udržování rozvodné sítě prováděl dlouhá léta místní elektrotechnik Josef Dufek z čp. 77. První 3 roky udržoval rozvodnou síť místní klempíř Antonín Klifner. Byl zřízen obecní elektrárenský podnik a ustavena obecní elektráren. komise. Vr. 1932 došlo k zlevnění proudu. Svaz účtoval obci 1 KWh za 1,90 Kčs a obec prodávala proud občanům za 3,50 Kčs, motorový proud za 2.- Kčs.

Dne 24. března 1922 byla upsána investiční půjčka 3000- Kčs na zřízení telefonního spojení, jež bylo krátce na to realizováno. Telefonní kabel mezi Prahou a Libercem byl zde pokládán v červenci roku 1930.

Obsahový rejstřík

	Heslo	strana
A	archeologické nálezy	111, 194
B	Bachtík František	78, 332
	Barochovský Josef	81
	bažantnice	174, 184, 186, 321
	Bejvl Šimon	7, 28, 32, 34, 40, 332
	Bělohříbek Jindřich	314, 324, 325
	berní rula	203
	budova MNV	37, 49, 374
C	ceny	31, 34, 40, 74, 82, 86, 118, 124
	cihelna	349
	církev československá	45, 46, 317
	cukrovar	31, 33, 85, 86, 91, 345
	Černínové	5, 8, 10, 31, 33, 44, 189 až 193, 311, 313 až 315, 357, 358
	čestní občané	33, 131
	četnická stanice	366
D	dějiny obce	8, 145 až 202
	dělnická olympiada	62
	Deyl V.O.	79, 115, 348
	doprava	64, 78, 79, 81, 83, 117, 121
E	elektrifikace	51, 53, 60, 61, 97, 374
F	Fabian Václav	87 až 127
	fara	5, 309
	feudální Vinoř	300 - 308
H	hasiči	30, 32, 62, 83, 367 až 372
	hejtmani	363
	Hofman Josef	94, 374
	Holeček Ladislav MUDr	68
	Holý Václav	68, 80, 322, 323
	hospoda	296 až 299
	hradiště	151, 193 až 199

	hranice obce	222, 223
	hřbitov	29, 32, 68, 72, 80, 312
	hrobníci	316, 317
	hygienické poměry	38
	Hýkeš František	11 až 24, 40, 329, 332
CH	chalupy selské	300 až 307
	Chini Josef MUDr	30, 36, 68, 369
	Chmelík Ferdinand	56
	chudobinec	61, 64
J	Jiřina Václav	55
	Josefinský katastr	211
	jubilejní výstava	29
K	kanalizace	51, 52, 54, 73
	Kaňka Fr. Maxmilian	309, 319, 320
	kaštanová alej	321
	kino	59
	Klíčner František	102, 139, 140
	klimatické poměry	31, 34, 58, 67, 76, 114, 119, 123
	knihovna	30, 47, 56, 59, 69, 74, 99
	komunikace	33, 37, 54, 61, 78, 321, 351 až 355
	komunistická strana	66, 78
	konšelé	364
	kostel	5, 8, 109, 200, 308 až 312
	kovárna	287
	Kozlík František	57, 86
L	legionáři	360
	lékaři	29, 30, 68, 80
	lidovýchovný kurz	48
M	misionáři	32
	místní názvy	110, 206 až 210, 213 až 215
	mlýn	289 až 293

N	národopisná výstava	32
	nemoci	29, 42, 360
	Nesnídal Josef	69, 73, 96, 373
	nezaměstnanost	49, 51, 92, 93
	Nová Vinoř	54, 64
O	obyvatelstvo	28, 50, 54, 99, 204 až 205, 215 až 216, 219 až 221, 227
	odvody branců	83
	okres	63, 69, 76, 365
	oslavy: 50. výr. F. Palackého	59
	M. J. Husi	60, 70, 125
	T. G. Masaryka	66, 70, 72, 82, 123
	28. října	66, 70, 71, 81, 85
	tryzna za padlé	126
	osvětlení veřejné	28, 49
P	parcelace	53, 74
	park	51, 64
	pastouška	289
	pekárna	294, 295
	pomníky: obětem 1. svět. války	46, 362
	M. J. Husi	343
	socha J. Nepomucké	312
	pošta	355, 356
	pozemková reforma	51
	požáry	32, 368, 369
	Procházka Antonín	40, 373
	protireformace	225, 226
	půjčky	41, 50, 92, 374
R	regulační plán obce	29, 37
	robota	227 až 300
	rody: Černínů	5, 8, 10, 31, 33, 44, 189 až 193, 311
	Václav Bořen ze Lhoty	186 až 189
	pánů z Donína	173 až 183

	rod Dubeckých z Dubče	150 až 155, 311
	Smiřických z Hazmburka	183 až 186, 195, 197
	Valdštejnů	189
	Zapských ze Zap	156 až 173
	rozhlas státní	60
	rozpočet obce	28, 32, 37, 50, 62, 69, 72, 75, 97
	Ruml Jan MUDr	29
	ruská posádka	132 až 137
	rustikální práva	50
	rychtáři	213, 363
	ředitelé školy	343
	řídící učitelé	342
S	Sahula Josef	96, 373
	sbírky	30, 38, 61, 360, 362
	sčítání lidu	45
	selské grunty	227 až 287
	sklady ČKD	347
	sociální opatření	77
	Sokol	60
	sokolovna	53
	spolky	10, 50, 112
	správa obce	27, 28, 32, 35, 36, 43, 44, 51, 52, 56, 68, 76, 80, 81, 94, 363 až 366, 374
	stabilní katastr	218 až 221
	stanné právo	35
	starostové	27, 28, 36, 44, 52, 68, 80, 81, 94, 365
	stavitelství lidové	301 až 305
	Stella Josef	365
	strážníci	38, 96, 365
	světová válka	40, 360
	škola měšťanská	84, 99, 342 až 344
	obecná	11 až 24, 32, 65, 67, 74, 77, 102, 328 až 342
	pokračovací	41, 54, 75, 80, 83, 85, 104
	školní rada místní	23, 59, 79, 100, 340
	Šulc Pavel	94

T	tajemníci obce	373
	technický pokrok	373, 374
	telefon	84, 374
	Tereziánský katastr	207
	továrny	60, 345, 348
	tragedie	59, 76, 80, 81, 84, 85, 117, 317
	Tutuškin, generálmajor	132, 133
U	učitelé	24, 131, 332 až 336, 342, 362
	usedlosti	227 až 287
V	vězení obecní	28, 37
	volby	27, 32, 36, 43, 54, 68, 81, 94, 122
	výstavba obce	33, 53, 54, 61, 63, 73, 115
	výstavy	29, 32
Z	zadluženost obce	121
	zámek	44, 56, 318 až 327
	Zeithamel Antonín	27, 76, 364, 367
	zemědělské nářadí	300, 301
	zemědělství	300 až 317
	ženy - postavení	307, 308, 341
	žerty	58

Rada místního národního výboru v Praze 9 - Vinoři na své schůzi dne 14. prosince 1982 projednala a schválila zápisy na stranách 139 až 374 této kroniky.

Tajemník MNV:

Předseda MNV: